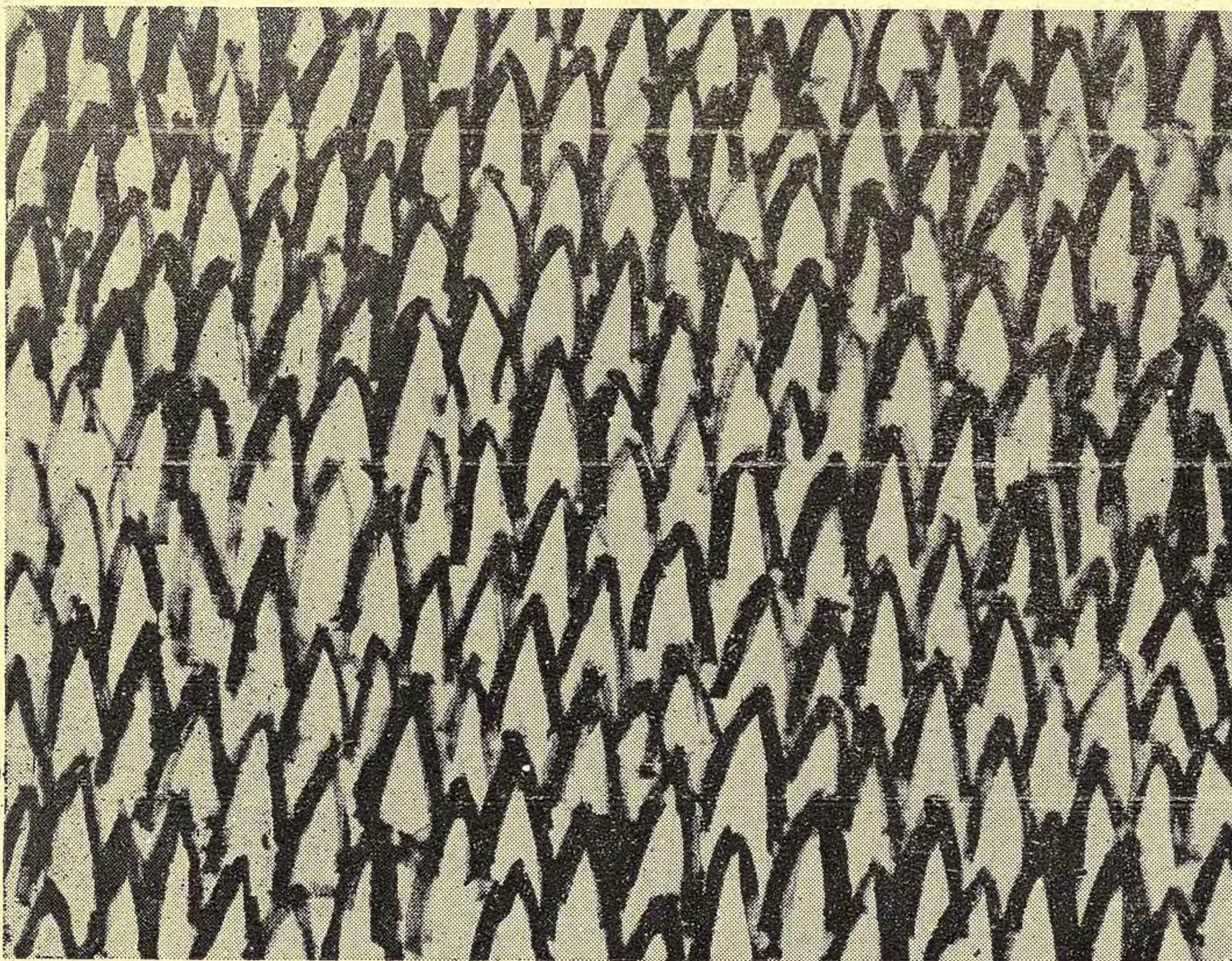
Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 1 (1495) ГОД XXX БЕЛАСТОК 6 СТУДЗЕНЯ 1985 г. ЦАНА 8 зл.

Л. Тарасэвіч. Пейзаж, 1984. Фота Е. Бароўскага.

АЛЕНА АНШЭЎСКАЯ

СМАК ЖЫЦЦЯ

На перонах у Бельску таўпіўся народ. Паветра было густое ад узнятага пылу, шматлікіх галасоў і таго асаблівага паху пераспелых фруктаў і падвялай ужо зелені, якое бывае толькі пад канец лета.

Амаль адначасова на станцыю падыходзяць тры цягнікі, што ідуць у розных напрамках. Стаяла ўжо два і вось між імі ўсунуўся трэці — з Беластока ў Чаромху. Натоўп закалыхаўся, людзі пачалі бегаць уздоўж вагонаў, шукаць месца. Перасядалі, пыталі, куды гэты, а куды той цягнік. Хто па-польску, хто па-беларуску...

Да гайнаўскага цягніка наблізілася грамада дзяўчат і юнакоў. Пачалі ўскакваць у вагон. Паадчынялі ўсе вокны, пераклікаліся з кімсьці на пероне. Шумелі, нібы рой пчол, тоўпіліся без выразнай патрэбы, вось так сабе, з радасці, прычынай якой была іхняя маладосць і беструрботнасць.

Прапусціўшы перад сабою пару старэйшых ужо людзей з кошыкам груш, увайшла я ў вагон.

Пасажыры з грушамі селі тут жа ля дзвярэй, а я стаяла і разглядалася, дзе тут прысесці. Ля акна сядзеў малады хлапец. Побач, злажыўшы рукі на жываце, накрыўшыся шапкаю на вочы, хроп нейкі мужчына. Я села насупраць людзей з кошыкам. Ад іх праменявала нейкая радасць, добразычлівасць і святочны настрой. Пашанцавала ім у жыцці — гэта было выпісана на іхніх тварах. Жанчына агледзела мяне крадком і спыталася:

— Вы тутэйшая?

— Тутэйшая, — кажу.

— Вяртаецеся ад сваякоў? — дапытвалася.

— Не, еду да сваіх, я сама жыву ўжо даўно ў горадзе.

Жанчына памаўчала, а пасля паківала галавой і кажа:

— Так, так, цяпер часта так бывае, што здалёк людзі едуць да сваіх, цягне да свайго. Чамусьці людзі распаўзліся па ўсёй краіне, дзе Варшава, дзе Гданьск, дзе Вроцлаў, а там столькі людзей нашых. А ўсе такія непаседы сталі, усе кудысьці едуць. Хто з патрэбы, а хто і без ніякай патрэбы.

— А вы з патрэбай, ці без патрэбы? — спытала я, жартуючы.

— З патрэбай, вяртаемся ад сваякоў, былі на Спаса, — адказаў мужчына, а яна падхапіла:

— Яны, нашы сваякі, прыедуць да нас на Прачысту.

Мужчына, падпіраючыся рукамі, загойдаўся неяк па-хлапцоўску і кажа:

— А чаму ж не ездзіць? Людзям жывецца добра, у кожнага ёсць грошы, ды яшчэ і білеты танныя, вось хаця б нам — каляярскія.

— Вы, значыць, калеяж?

Ён засмяяўся весела і кажа:

— Я ўжо на пенсіі. А калеяжам быў з малалецтва. За мною і мянушка такая — „калеяж".

— Ты зноў пачынаеш сваю казку? — адазвалася жонка. — Яна мне ўжо надакучыла!

— Соня, я ж не табе буду расказваць гэтую, як ты кажаш, казку, — усміхнуўся ён ветліва і палажыў ёй на калені вялізную, бы рыдлёўка, сваю руку.

— А чаму ў вас такая мянушка? — спытала я.

— Ой, гэта яшчэ перад вайною было, — пачаў мой субяседнік. — Жылі цяжка, асабліва сялянская моладзь. Марыў я

(Працяг на стар. 3)

НА МЯЖЫ

Аб родным

І зноў прамінуў год. Прайшоў намнога хутчэй, чым хацелася. Так нядаўна быў яго пачатак і называлі мы яго новым, а ўжо стаўся старым і прамінуў беспаваротна. І сёння ў навагоднюю ноч ізноў задумоўваюся над мінулым. Вяртаюся да дзяцінства, да бацькоў, да вёскі, да роднага.

Лёс хацеў, каб нарадзіўся я на беластоцкай зямлі і каб пайшоў праз жыццё беларусам.

Беласточчына, ты і толькі ты наша незаменная вечная РАДЗІМА. І нідзе на свеце, дзе ўдалося мне пабываць, ні ў Францыі, ні ў Германіі, ні ў Амерыцы, ні ў Англіі, ні ў далёкай Сібіры не гарыць такім зялёным полымем маёвая зелень, не міргаюць так залётна зоркі, не шалеюць так салаўі, не ўміраюць у такой цудоўнай агоніі кастрычніцкія бярозавыя дубровы і пералескі.

Бог стварыў Беласточчыну тады, калі быў у вельмі добрым настроі, калі яго сэрца калыхала вялікая радасць. І таму ўсяго тут умеру, і таму ўсё тут: і рэчкі, і лясы, і зямля — так добра служаць чалавеку. Зямля гэта, наша карміцелька і змагарка, ад вякоў аказвае нам сваё адданне і сваю вернасць, на ёй сляды нашых бацькоў, дзядоў, прадзедаў і далёкіх прашчураў. І незалежна ад таго, хто і як стараўся пазбавіць іх найбольшага скарбу — вернасці сваім традыцыям і сваёй мове, яны аставаліся вернымі свайму род-

(Працяг на стар. 2)

Нашым верным чытачам найлепшыя калядныя пажаданні! „Ніва"

(Працяг са стар. 1)

Аб родным

наму. На працягу тысячы гадоў трывала тут беларускасць. І ніколі ў нашых вёсках не гаварылі з нованароджанымі дзеткамі інакш, як па-свойму.

І надышла ўрэшце пасляваенная эра. Думаю, што няма на Беласточчыне ніводнай вёскі, ніводнай сям'і, ніводнага чалавека, які не палепшыў бы свайго жыцця, які б не павялічыў сваёй маёмасці. Тысячы беларусаў хлынула ў школы, універсітэты, установы, на фабрыкі і на будовы. Ніхто сёння не правярае тваёй метрыкі і не гаворыць, як гэта было перад вайной: нельга табе таго ці іншага, бо ты праваслаўны, бо ты беларус! Перад канстытуцыяй і правам мы зраўнаны з усімі грамадзянамі краіны. Здавалася б, што ў такой сітуацыі павінна заквітнець аднова беларускасці, што беларус павінен хадзіць па зямлі з высока ўзнятай галавой, што павінен адчуваць сябе сугаспадаром краіны і гаспадаром Беласточчыны.

А як яно ёсць у сапраўднасці? Ёсць у многіх выпадках наадварот. Невядома чаму беларус хавае галаву ў каўнер, каб не кідацца ў вочы, каб не адрозніваца, каб не заўважылі, што ён адменны і іншы, чым хтось з Пазнаншчыны ці Сандамершчыны. А як даказаць, што не іншы? Вельмі проста: увогуле перастаць умець гаварыць па-беларуску, гаварыць толькі па-польску. І вось таму ўсё часцей практычна ва ўсіх беларускіх вёсках на працягу апошніх пяці-сямі гадоў распаўзлася страшэнная мода спяваць над калыскай маленькага беларуса толькі па-польску, гаварыць з маленькім беларусам выключна па-польску, выхоўваць маладога беларуса па-польску. Аб гэтым якраз толькі марылі найбольш заядлыя абшарніцка-клерыкальныя паланізатары. Супраць гэтага якраз выступалі дэмакратычныя польскія сілы, імкнучыся да роўнасці, а не зняволення.

Няма сумнення, што прынамсі ў часткі тых беларускіх дзяцей, у якіх сёння іх родныя бацькі забіраюць найбольшы скарб — родную мову, у будучым прачнецца і адродзіцца нацыянальнае пачуццё, любоў да роднага. Яны самі навучацца таму, чаму не навучылі іх бацькі. Але тады ў бок гэтых бацькоў не кінуць хлебам, а кінуць каменем.

Яшчэ не позна, яшчэ ўсё ў вашых руках, беларусы! Дык апамятайцеся і адкіньце практыку, якая з вашых дзяцей робіць вашых ворагаў. Падумайце аб гэтым у навагоднюю ноч.

Алесь Барскі

З навагодняга гумару

Без слоў.

З рэпарцёрскіх запісак

Быў гэта дваццаты конкурс па прыкладнаму вясковаму будаўніцтву **„Залатая веха“**, галоўным арганізатарам якога нязменна з'яўляецца **Ваяводскае ўпраўленне сельскагаспадарчымі інвестыцыямі.**

І не справа тут у трываласці ці ў юбілеі гэтага каштоўнага гаспадарчага пачыну. Дзеля адной толькі юбілейнай урачыстасці не варта было б вяртацца да гэтага конкурсу, вынікі якога былі аб'яўлены ўжо 30 кастрычніка 1984 года. Асноўнае значэнне конкурсу „Залатая веха“ зводзіцца да таго, што яго вынікі ў выглядзе канкрэтна існуючых прыкладных будынкаў **пастаянна садзейнічаюць карэннаму аднаўленню нашага вясковага будаўніцтва.** Ад драўлянасаламяных хлявоў без вокан і праездаў — да прасторных, поўнасцю механізаваных, светлых абораў і хлеўняў, аб якіх калісьці не марылі нават панымаешчыкі — гэта наяўны вынік паслядоўнай стымуліроўкі вясковага будаўніцтва, між іншым, і ў рамках конкурсу „Залатая веха“.

Селянін па сваёй натуры з'яўляецца чалавекам вельмі скептычным. Калі сам не пабачыць, калі да чагосьці не дакранецца ўласнымі рукамі, дык цяжка яму паверыць, што гэтак лепш, чымсьці было ў яго бацькі, ці ў суседа. Конкурс „Залатая веха“ якраз стварыў такія магчымасці.

Дзеля прыкладу, варта ведаць, што толькі ў 1984 годзе ўдзельнічала ў гэтым конкурсе 622 сялян. І так было амаль кожны год. Пажадалі яны паставіць на ацэнку аўтарытэтнай камісіі свае новыя або аднοўленыя і перабудаваныя аборы, хлявы і аўчарні, а таксама (на працягу пяці апошніх гадоў) жылыя дамы, бо Саюз сацыялістычнай польскай моладзі, далучыўшыся да арганізатараў конкурсу „Залатая веха“, пашырыў яго і на вясковае жыллёвае будаўніцтва, праводзячы сярод маладых гаспадароў агітацыю за ўдзел у конкурсе **„Дом маіх пажаданняў“.** У 1984 годзе „домам маіх пажаданняў“ аказаліся жылыя будынкі **Юркі Вільчэўскага** з **Белаусаў** у гміне Янаў і **Багдана Керсноўскага** з **Керснова** ў гміне Бранск. Хто цікавіцца, як яны выглядаюць, калі ласка, можна паехаць і паглядзець. Гэта не за межамі.

13 гаспадароў атрымала ўзнагароду за інвентарскія будынкі.

*

І так больш-менш было кожны год. Заўсёды ўзнагароды атрымоўвалі найбольш адважныя гаспадары, якія не пабаяліся парваць з адсталай ужо традыцыяй свайго асяроддзя і смела апярэджвалі сваіх суседзяў і аднавяскоўцаў, якія не пабаяліся паверыць вучоным-спецыялістам па вясковаму будаўніцтву.

ЗАЛАТАЯ ВЕХА

Намеснік дырэктара Ваяводскага ўпраўлення сельскагаспадарчымі інвестыцыямі **Рышард Сергей** найбольш бадай заслужаны прапагандыст конкурсу „Залатая веха“, выступаючы з дакладам у час урачыстасці, прысвечанай 20-годдзю гэтага конкурсу, адзначыў, што ў пачатку, значыць, у шасцідзесятых гадах, даводзілася перш за ўсё заахвочваць сялян, каб звярталі ўвагу на ўласцівае абсталяванне будынкаў, прызначаных для гадоўлі кароў і свіней, на адпаведную таўшчыню вонкавых сцен, на планіроўку жывёльных стойлаў, абсталяванне складаў кармоў, механізацыю ачысткі ад гною і запраўку кармоў.

Цяпер, адзначыў Рышард Сергей, усе гэтыя элементы інвентарскага будаўніцтва настолькі ўжо прыжыліся, што ніхто інакш зараз не будуе ў вёсках на Беласточчыне. Калі яшчэ можна сустрэць тут традыцыйны хлеў з аднымі вузкімі дзвярыма, з глыбокай падсцілкай гною, які вясною і восенню даводзіцца вырываць уручную віламі, дык гэта спадчына першага пасляваеннага дваццацігоддзя. У рамках сучаснай механізаванай сельскай гаспадаркі, у вёсцы, дзе не хапае рук да працы, такія інвентарскія будынкі проста не ўмяшчаюцца.

Цяпер дарадчая служба па будаўніцтву засяроджвае сваю ўвагу на тым, каб гаспадару акрэсліць велічыню хлеўняў і абораў у залежнасці ад велічыні і аграэхнічнай структуры яго гаспадаркі.

Адным словам, наглядаем зараз зусім іншы, вышэйшы па якасці этап свядомасці сучасных гаспадароў. Яны ведаюць, што ў прымітыўных умовах нельга спадзявацца высокай прадукцыі малака і мяса, або воўны ці яек, а ў дамах без водаправодаў. цэнтральнага ацяплення і газу цяжка ўтрымаць на пастаяннае жыццё маладых энергічных людзей.

*

Удзельнікі і пераможцы конкурсу „Залатая веха“ і „Дом маіх пажаданняў“ знаходзяцца ў авангардзе носьбітаў прагрэсу ў жыцці нашай вёскі. Дзеля ілюстрацыі адзін прыклад. У час паездкі па вёсках, у аднаго з лаўрэатаў конкурсу „Залатая веха“ сяляне з вялікім зацікаўленнем глядзелі **круглую** абору. Хтосьці зажартаваў: *„Ну, гэта ж абора без кантаў“*. І сапраўды ніякіх „кантаў“ яна не мела. У час шматгадовых рэпарцёрскіх вандровак па Беласточчыне мне давялося ўбачыць ледзь два такія нетыповыя кароўнікі. **Ежы Жукоўскі** з вёскі **Панікла** ў гміне Дабжынева Касцельнае, уласнік гэтай круглай аборы. ахвотна ўсім усё пасняў, і не мог нахваліцца, гаворачы аб перавазе гэтага новага інвентарскага будаўніцтва над традыцыйным, абапертым на плане проставугольнікаў. Перш за ўсё круглая абора **шмат таннейшая** ў выкананні, чымсьці прамавугольная. У Жукоўскага кошт яе пабудовы ўмясціўся ў 1 мільён злотых. Можна ў ёй гадаваць 20

(Працяг на стар. 8)

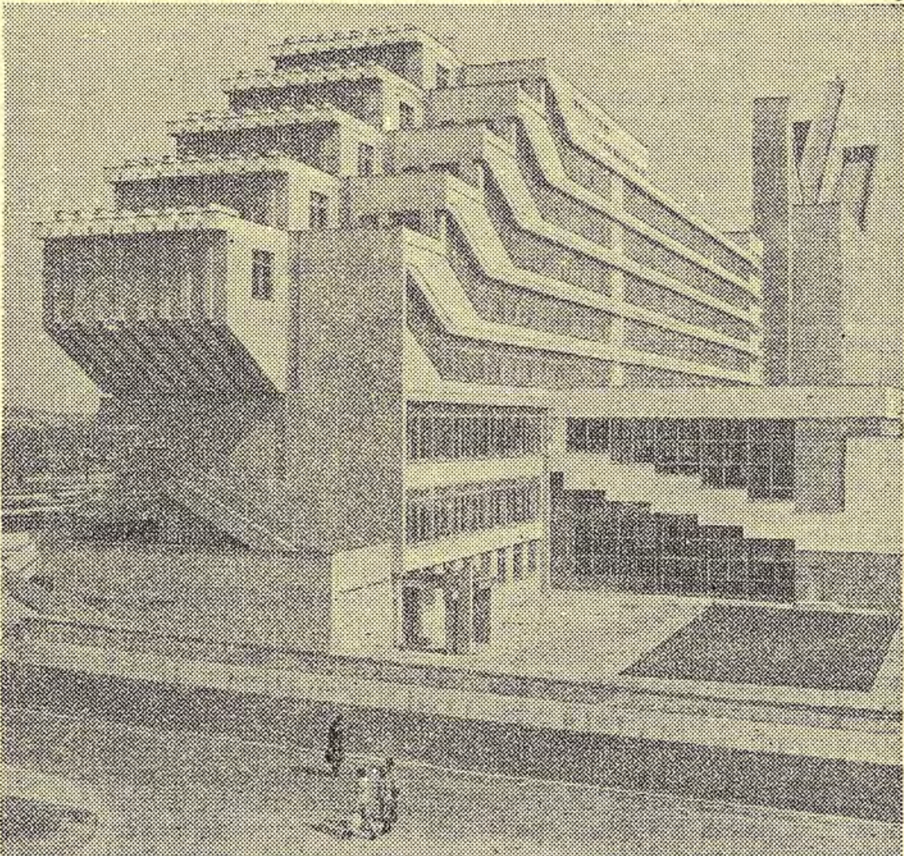
Вестьі з БССР

НОВЫЯ КВАТЭРЫ ФАЗАНАЎ

Фазанавым стаў лясны масіў каля Гродна. Тут, на тэрыторыі Азёрскага лясніцтва, адкрыты запаведнік, куды дастаўлены з суседняй Літвы рэдкія ў нашых краях птушкі.

Навасёлы — а іх тысяча — размешчаны ў спецыяльных вальерах. Для харчавання фазанаў прыпасены ягады рабіны і абляпіхі — любімы ласунак. У рацыёнах таксама морква, сланечнік, авёс. Пасля акліматызацыі птушак расселяць у паляўнічых угоддзях, дзе ў большасці ліставыя лясы з ягаднікамі.

Фазанаў разводзіць і абласное таварыства паляўнічых і рыбаловаў. Вальеры для акліматызацыі і вырошчвання прамысловых птушак абсталяваны ў Соніцкай і Індурскай паляўнічых гаспадарках. Расселяць іх і ў іншых мясцінах, што дазволіць значна папоўніць паляўнічыя ўгоддзі. Карысць атрымаюць і земляробы: фазаны знішчаюць каларадскага жука і яго лічынку, харчуюцца насеннем пустазелля.

У народнай гаспадарцы Беларусі цяпер працуе 1194 тысячы спецыялістаў з вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыяй. Гэта амаль у 14 разоў больш, чым у 1940 годзе. На здымку новы корпус Беларускага політэхнічнага інстытута.

БЕЛАВЕЖА

СТАРОНКА ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКАГА АБ'ЯДНАННЯ ПРЫ ГП БГКТ № 308

СПАТТОРНАСЦЬ НЕПАЎТОРНАГА

359

Вучань заўсёды зайздросціць настаўніку, а настаўнік вучню.

360

Не кожнае кавадла сэрца вытрымоўвае ўдар молата праўды.

361

Блюда салодкай маны карыстаецца намнога большым спросам, чым блюда горкай праўды.

362

Цвёрдасць некаторых ідэй не паддаецца цвёрдасці сякер катаў.

363

Дрэмлючыя ў сілах ракеты гэта гіены, якія сняць аб чалавечым мясе.

364

Разумныя людзі згаджаюцца ўсё жыццё быць вучнямі, дурныя прагнуць усё жыццё аставацца настаўнікамі.

365

На пытанне лекара, ці любіць водку, ён шчыра адказаў: сваю — не, чужую — так.

366

Мільён амаль усё заўдзячвае нулям.

367

Закаханыя, адкрыйце вокны сэрцаў, няхай ваша шчасце ляціць да сонца, нап'еща прамення і вернецца з падвоенай сілай.

368

Не хваліся зробленым, а саромся незробленага.

369

Я ёсць я — гэта найпрацейшая праўда, занадта складаная для многіх беларусаў.

370

Не прасі Бога, каб даваў табе, сам старайся даваць, як Бог.

371

Беларусе, не саромся, што існуеш на свеце, вучыся ганарыцца гэтым.

372

Калі мусіш прасіць, прасі болей, чым патрабуеш, бо дадуць меней, чым просіш.

373

Бяры ад іншых да часу, давай іншым усё жыццё.

374

Цяжэй ідэі змяніць чалавека, чым чалавеку памяняць ідэю.

375

Трэба пražыць уласную бяду, каб зразумець бяду чужую.

376

Няма кніг чужых, усе кнігі нашы.

377

Кніга, якая выклікае твой крытыцызм да свету — добрая. а кніга, якая ўзбуджае ў табе самакрытыцызм — цудоўная.

378

Кніга гэта высакародны меч, які абцёсвае з нас няведы, брыдоту і недахопы.

Алесь Барскі

ЯН ЧЫКВІН

КАЛАПС

Бліскавіца неба раз'ярыла. Блізка, блізка.
Шаўкавольтнай ніткай сшыліся прасторы.
За ваколіцаю рэха валячыхся Гімалаяў упала ніцма.

Нізка, нізка — на асфальце
Дасквараліся дажджынак заморышы.
Здавалася: сціхла найгоршае!

Але па жылах вуліц пайшла каламута,
Запаўняючы гвалтам падземныя дзоты,
Быццам там згналі плебеяў хворых.

Паявіліся першыя беспазваночныя
І недатыкальныя, святыя каровы,
Электрыкі цёмнага асвятлення.

Хапаючыся брытвы часу,
Дзень патанаў у ноч,
Год за годам падаў на калені.

У казырку захаду
Бухаў пейзаж агню,
Як мільённае пажаданне,
не ведаючае ні сваіх крыніц,
ні парогаў свайго катастрафічнага расчаравання.

* * *

І чаму так скора моўкне птушка Гамаюн!
Ах, нашто пісьменнікі так рана паміраюць
І з сабою промні сонца забіраюць у труну,
Ды чаму гарачым вуглем сэрца адчыняюць
Брамы ўспамінаў нашых, — нашу апраметную?

НАЦЮРМОРТ

Сцякае кроў з галоў кароў.
Побач ног стажок — кароценькіх, бяскроўных.
Абух сякеры ды нажа лязо
Сохнуць, ззяючы, ў нізкім сонцы Дубічаў
Царкоўных.

Такі канец тут усяму. Вачэй бяльмо
Варона адчыняе, як у іншы свет акно,
У якім дварняга пёс
З чужых касцей злосна свой чытае лёс.

* * *

Ёсць у нашым беластоцкім краю
Незвычайнай прыгажосці жаночыя твары.

Высакароднай прыроды цудоўныя блікі —
Святыя аблічча, каханыя лікі.

Як ад агню, ад іх займаюцца чэрствыя душы
І, згарэўшы датла, стаюцца велікадушныя.

І ад чараў гэтых мы штораз уваскрэсаем,
Абнятыя жарам жаночым, нябесным.

* * *

На бяду сваю, на бяду
Праз жыццё ўсё я подбегам іду.

Усё жыццё я подбегам іду,
За сабой дачку з жонкаю вяду.

Дзве душы за сабой вяду
Праз шырокую і мутную ваду.

На сваю бяду, на сваю
Ваду гэту сам лію і п'ю.

* * *

Муза працы, муза
цярпення і муза віны,
сёстры сясцёр маіх,

пакутніцы Хрыста Навіна,
і вас ужо ўпланавалі
ў атамны тэатр вайны,

і можа да апошняга
спектакля
асталася ўсяго гадзіна.

. . . .

Калі ж агонь успыхне
пахавальны,
не будзе ні бога, ні сатаны.

Ян Чыквін

СМАК ЖЫЦЦЯ

(Працяг са стар. 1)

тады, каб стаць чыгуначным рабочым. Думка гэтая не пакідала мяне ні ўдзень, ні ўначы. Аднойчы нас, сялянскіх хлопцаў, нанялі да пагрузкі вагонаў. Працавалі мы шчыра і каб начальнік пахваліў, мо ізноў калі трапіцца такая праца. Ого, гэта не абы-што! Заробак! У поўдзень паслалі мяне сябры па ваду. Падышоў я пад помпу. Бачу, стаіць там нейкая пасудзіна з вадою, а побач ляжыць каляярская шапка! Сэрца закалацілася і сам не ведаю, чаму я так зрабіў... Ну, што ж, малады, дурны, нявопытны, а тут яшчэ тыя думкі. Я азірнуўся, ці ніхто не бачыць, схапіў гэтую шапку і пабег пад вакзальны будынак, каб пераглянуцца ў шыбе. Люстэрка не меў, а надта ж хацелася ўбачыць сябе ў такой шапцы. Зусім я не хацеў яе ўкрасці, барані Божа! Ледзь я паспеў тую шапку насунуць на вушы, а тут з-пад помпы крычыць нехта: „Злодзей, чапкэ украд, стуй, давай чапкэ!" Ногі задрыжэлі ад страху, я хутчэй зняў тую шапку, стаю, бы ўкопаны, і трымаю яе перад сабою. Калеяж падышоў, рвануў мне з рук няшчасную шапку і, глянуўшы з пагардай, крыкнуў: „Гувняж. холера! Чапкі колеярскай се захцяло! Чэму взёл!" Я пачаў прасіць прабачэння: хацеў, маўляў, толькі памерыць. Мармычучы нешта злосна, той увайшоў у кантору. Ад тае пары пачалі мяне называць „калеяж". Я і не злаваў надта.

Вось так у жыцці бывае... Ніколі не ведаеш, куды паверне твая жыццёвая сцежка. Здзейсніліся мае хлапечыя мары. Ад сорак пятага года я калеяж! Ну, але каб не гэтыя перамены ў нашай краіне, то мары мае скончыліся б на той прыгодзе з шапкаю.

А што ж гэта была за радасць, калі атрымаў першы мундзір!..

— Ой, смешны ж ты тады быў, Міхалку, — сказала жонка.

— Ведаеце, і я таго не забуду. Прыйшоў да паненкі, гэта значыць да мяне, я аж войкнула, не скажу, выглядаў прыгожа. У хаце добра натоплена, горача, а ён не распранаецца. Кажу, распраніся.

— Не, — кажа, — хадзі пройдземся па вуліцы.

Цешыўся, бы дзіця.

— Ну і прайшліся, — падміргнуў весела мужык, — дасюль ходзім.

Але вось і Арлянка! Моладзь зноў загаманіла, загаварыла пасвойму і амаль усе сышлі на гэтым паўстанку. Калеяж кіўнуў галавой у іхнім напрамку і кажа:

— Ім не скажаш, што калісьці сялянскія хлопцы марылі аб працы на чыгунцы, а тае працы не было. Не вераць! Пачнеш што-небудзь казаць — а ім толькі смех. Калі нарадзіўся ў нас сын у сорак шостым, то я кажу жонцы: — Эх, Соня, да мяне звяртаюцца: „пане вагоновы", а на яго будуць казаць: „пане машыніст"! Гэта трэба быць самому чыгуначнікам, каб разумець, што значыць машыніст! Па-мойму, не менш важнае, чым лётчык! Цягнуць за сабою дзесяткі вагонаў з людзьмі ды розным таварам, адказваць за гэта — вось справа, якой галавы трэба!

— Ну і што з сынам?

— Не выйшла па-мойму, не пацукаў. Жыве ў горадзе, працуе бухгалтарам. Мо ўнук упадабае маю прафесію. Любіць

(Працяг на стар. 4)

ЧУЎ ЗВОН, ДЫ НЕ ВЕДАЕ, ДЗЕ ЁН

Выйшаў з друку, хоць з вялікім спазненнем, чарговы, XVI том гадавіка „Acta Baltico-Slavica". Наколькі спозненый гэты том, сведчыць факт, што першыя два артыкулы, прысвечаныя 80-годдзю з дня нараджэння добра нам вядомай прафесар Антаніны Абрэмбскай-Яблонскай, павінны былі паявіцца ў 1981 годзе, а выйшлі толькі цяпер. Ну, але лепш позна, чым ніколі.

Сваё выказванне я не трактую як рэцэнзію, а толькі як інфармацыю. Бо, вядома ж, гэта навуковы і спецыялістычны часопіс. Зацікаўленыя напэўна знойдуць для сябе ў ім шмат карыснага. Я ж хачу звярнуць увагу толькі на тое, што, на маю думку, можа зацікавіць трохі шырэйшы круг чытачоў „Нівы".

Спачатку аб артыкулах, прысвечаных непасрэдна юбілярцы, не забываючыся, што ўвесь том „з'яўляецца выразам удзячнасці для юбіляркі" і амаль увесь прысвечаны пытанням славянскага мовазнаўства, а таксама ў значнай ступені беларускім справам. Аб гэтых артыкулах скажу адно: здзіўляючае ўражанне. Вельмі багатая біяграфія вучонай змясцілася на трох старонках, а бібліяграфія яе прац — аж на васьмі старонках, уключаючы 118 пазіцый.

У 1985 годзе спаўняецца якраз 60 гадоў ад з'яўлення першай яе працы. Варта таксама адзначыць, што апрача заслуг у галіне публікацый, прафесар Антаніне Абрэмбскай-Яблонскай належыцца вялікае прызнанне за арганізацыю кафедры беларускай філалогіі ў Варшаўскім універсітэце ў 1956 годзе. Нельга аб гэтым забываць.

Праф. Л. Бандарчук у сваім артыкуле „Вакол этнагенезіса беларусаў" (у гэтым жа томе) так сфармуляваў значэнне і ролю юбіляркі: „Настойлівая шматгадовая навукова-даследчая, арганізацыйная і выдавецкая дзейнасць прафесар Антаніны Абрэмбскай-Яблонскай у галіне беларускай філалогіі ў значнай ступені садзейнічала ажыўленню зацікаўлення мовай, культурай і мінулым гэтага, у той час блізкага нам народу". Шкада, што толькі „ў той час". Але трэба прызнаць, што фармуліроўка аб ролі прафесар Абрэмбскай-Яблонскай кароткая і сэнсоўная.

Сярод іншых артыкулаў зацікавіў мяне загаловак „Беларускае навуковае таварыства ў Вільні (1918-1939)" Я. Гарневіча. Але я вымушана была хутка расчаравацца. Чым далей я чытала, тым больш пераконвалася, што загаловак не падыходзіць да зместу. У артыкуле чытач знойдзе бібліяграфію многіх работ і артыкулаў польскіх аўтараў на беларускую тэму, кім яны былі, якія ўстановы ў Вільні тады цікавіліся беларускімі справамі. Усё гэта вельмі цікавае і напэўна спатрэбіцца гісторыкам. Але што гэта мае супольнага з БНТ?

(Працяг на стар. 7)

Дарожныя партрэты. Надзея Красоўская (жонка Дзядзькі Кваса) з дачкой Аляксандрай і ўнукам Сільвестрам. Фота В. Рудчыка (зроблена ў час Дзядзькавага юбілею).

(Працяг са стар. 3)

Смак жыцця

хадзіць у маёй калярскай шапцы, калі да нас прыязджае.

Замоўк. Цягнік на хвіліну затрымаўся на паўстанку. Жанчына глянула на кошык жоўценькіх груш і кажа:

— Мы вас і грушамі не пачаставалі, надта смачныя, вазьміце.

У Гайнаўцы развіталіся мы, бы старыя знаёмыя. Я глядзела за імі ў вакно вагона, як аддаляліся, забіраючы з сабою пагодлівы настрой лета. Дзесь пад Семяноўкай чакае іх родная хата, Жучок, аб якім успамінаў калеяж — „разумны сабака", старыя ўжо яблыні, на полі крыху сяго-таго, як казалі, і многа яшчэ спакойных дзён разам.

Мне падумалася: яны ведаюць смак жыцця. Чорнае ад белага адрозніць лёгка. Мо маюць рэцэпт на шчасце? Цягнік мой адыходзіў у пушчу, з якой павеяла лёгкім халадком і прадчуваннем восені.

Алена Анішэўская

Беластоцкае стоўпатварэнне

Чытаючы „Ніву", прыкмеціў я цікавую з'яву: беларус чым далей ад Беластока, тым большы фантаст. Наш Жуль Верн усе клопаты, з якімі змагаецца БГКТ на працягу ўсяго свайго існавання, вырашае адным росчыркам пяра: адкрыць, выдаць, узнавіць, пабудаваць і г.д.

— Вы — прыроджаныя начальнікі, але я вас не прапаную ў старшыні БГКТ, вы з іншай эпохі. Плавайце ўдосталь у завоблачнай вышыні, весяліце нас, беластоцкіх мужычкоў, сваімі спасцярогамі, толькі не дамагайцеся статуса першаадкрывальнікаў. Пакуль што адкрываеце даўно адкрытыя берагі.

Вось і Рышард Бутайла (у які ўжо раз) сарамаціць беларускіх дзеячоў за малафарматнасць. Піша ён, што дагэтуль ніхто не падумаў аб пабудове Беларускага дома культуры ў Беластоку, ды і аб фестывалі песні і танца нацыянальных меншасцей у Польшчы. І ўсё гэта (раз плюнуць) у руках дзеячоў БГКТ, толькі яны (трэба меркаваць) слімакі, няўклюды, не бачаць шанцаў вывесці беларускае асяроддзе ў светлую будучыню (з прыпеўкамі і прытупам).

Наш адкрывальнік упікае Алеся Барскага, што той не чытае яго артыкулаў, а сам прапускае цішком цэлую паводку прапаноў, якая бушавала ў „ніўскіх" берагах у час славутых дыскусій на тэму „як ажывіць працу БГКТ". Было гэтае бушаванне ў шасцідзесятых гадах, якія некаторыя нашы шуфлядковічы лічаць залатым векам БГКТ. Дык у тыя гады мелі мы нават гатовы праект беларускага Палаца культуры, з усімі атрыбутамі, якія адкрывае нам наш мараплавец. Але найлепшыя праекты, калі яны не абяспечаны сродкамі, якімі трэбуе

(Працяг на стар. 8)

ШЛЯХАМ ГАДОЎ

„Нёманскія паходы"

Хочучы дакладней спазнаць мінулае беларусаў Беласточчыны, нельга таптацца толькі па Сярэднім Пабужжы ды Верхнім і Сярэднім Панароўі, неабходна таксама заглянуць у старажытнасць Сярэдняга Панямоння, дакладней: тае тэрыторыі, дзе Нёман размашыстай дугою паварочвае сваю плынь з заходняга кірунку на паўночны. Тут у раннім сярэднявеччы паўстаў значны гаспадарчы, вайсковы і культурны цэнтр дрыгавічоў — Гародня (у летапісах: Городень, Городна, Городня), пад уздзеяннем якога развіліся такія асяродкі, як Ваўкавыск (Волковыеск) на рэчцы Ваўкавыі, Свіслач на Свіслачы, Гарадок на Супраслі і іншыя.

Калі і як была аснавана Гародня — на гэта пакуль што навука не патрапіць дакладна адказаць, бо дагэтуляшнія даследаванні не далі неабходных на тое доказаў. Даваенны польскі краязнаўца М. Арловіч у 1937 г. пісаў:

„Grodno należy do najstarszych miast w całej Polsce, stojąc w jednym rzędzie z Krakowem i Kaliszem a dzieje tutejszego grodu i osady handlowej sięgają czasów przedhistorycznych jak to stwierdzają ostatnie wykopaliska na górze zamkowej. W IX i X w. w okresie ekspansji Normanów, którzy od Bałtyku posuwali się dolinami rzek w głąb krajów zamieszkałych przez plemiona celtyckie lub słowiańskie, Grodno było przez nich zajęte i odgrywało pewną rolę przy zaopatrywaniu krajów skandynawskich w zboże".

Гэтае, здавалася б, неpraўдападобнае меркаванне пра сярэднявечную Гарадзенскую зямлю як важны рэгіён з развітай сельскай гаспадаркай, які пастаўляў збожжа Скандынавіі і іншым заходнееўрапейскім краінам, пацвярджаецца археалагічнымі знаходкамі. Нядаўна ў Гродне знойдзена верхняя частка мяча з X ст.; такімі мячамі былі ўзброены нарманскія воі. Заходнееўрапейская зброя з IX-X ст.ст. (вастрыі коп'яў і стрэлаў, шчыты, шпоры інш.) знойдзена таксама падчас раскопак у Ваўкавыску. Невядома, што тоіцца ў недаследаваным свіслацкім гарадзішчы, а таксама, што знойдуць археолагі ў нашым Гарадку, раскопванне якога пачалі яны ў мінулым годзе. А што ўжо казаць пра тыя безыменныя гарадзішчы, якія густа рассеяны па Беласточчыне ад ракі Супраслі і да Аўгустоўскага паазер'я? Гэта ж заходняя частка сярэднявечнай Гарадзенскай зямлі!

Значыць, задоўга да таго, як князь кіеўскі Уладзімір сабраўся ў 983 г. у вялікі паход „на ятвягы, и победи ятвагы и взя землю их", як чытаем у „Аповесці мінулых часоў" тут, на паўночна-заходняй ускраіне Тураўскага княства бурліла жыццё: гусцела насельніцтва, дужэлі крэпасці, пры іх разрасталіся рамесніцкія пасады, развівалася сельская гаспадарка, квітнеў мясцовы і асабліва дальнасяжны гандаль. Словам, сярэдневяковая Гарадзенская зямля і яе

У дапамогу настаўнікам беларускай мовы

ПРЫКЛАДНЫ КАНСПЕКТ УРОКА БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ Ў ТРЭЦІМ КЛАСЕ ПАЧАТКОВАЙ ШКОЛЫ

Тэма: Варшава — сталіца Польшчы.

Дыдактычная мэта: азнаёміць вучняў з развіццём Варшавы і яе найважнейшымі помнікамі.

Выхаваўчая мэта: паказаць вучням прыгажосць і веліч Варшавы.

Матэрыял да ўрока: герб Варшавы — сірэна, фатаграфіі або ілюстрацыі помнікаў Варшавы (большых памераў), паштоўкі аб Варшаве, альбомы аб Варшаве, фільм аб Варшаве.

1. Падаем кароценька гісторыю паўстання Варшавы паводле легенды.

— прыкладнае, прыгожае апавяданне настаўніка,

— паказ ілюстрацый з польскай кніжкі (Варшаўская легенда).

2. Завешваем герб Варшавы — сірэну на дошцы і пад гербам змяшчаем надпіс на паперы, вучні чытаюць гэты надпіс.

3. Падаем кароценька гісторыю развіцця Варшавы да II сусветнай вайны (ад часу, калі стала сталіцай).

4. Паказваем на ілюстрацыях з альбомаў знішчэнне Варшавы ў час II сусветнай вайны.

5. Паказваем помнікі Варшавы на ілюстрацыях ці на здымках, змяшчаем іх на дошцы разам з надпісамі.

6. Вучні аглядаюць ілюстрацыі і перапісваюць у сшыткі надпісы. Звяртаем увагу вучням на правапіс гэтых слоў.

Помнік Міцкевічу
Помнік Каперніку
Помнік Шапэну
Палац культуры і навукі
Бельведар
Лазенкі
Вілянаў
Каралеўскі замак
Палац Сташыца.

7. Даем вучням аглядаць паштоўкі і альбомы.

8. Паказваем фрагмент фільма аб Варшаве і патрабуем, каб вучні падалі яго назву.

9. Даем вучням падрыхтаваныя на картках паперы маленькія ілюстрацыі помнікаў і патрабуем, каб вучні распазналі іх і падпісалі. Гэтым самым праверым, як вучні засвоілі дадзены матэрыял.

10. Прагрываем з магнітафона верш Ю. Тувіма „Варшава".

11. Напамінаем польскія песні аб Варшаве.

12. Настаўнік чытае верш „Варшава" (У школе і дома, стар. 285).

13. Чытаем супольна верш „Варшава", звяртаючы ўвагу на знакі прыпынку і віды сказаў.

Дамашняе заданне. Навучыцца прыгожа чытаць верш „Варшава". Хто хоча, можа навучыцца на памяць першую строфку верша. Падрыхтаваць паштоўкі і ілюстрацыі аб Варшаве для насценнай газеты.

мгр. Аляксандр Артэмовіч

БЕЛАРУСКІЯ КНІГІ

У кнігарні імпартных выданняў у Беластоку можна набыць кнігі:

Мархель У. І., **Лірнік вясковы** (Сыракомля ў беларуска-польскім літаратурным узаемадзеянні), 1983, стар. 192, цана 40 зл. 50 гр.

Кніга пра Людвіка Кандратовіча (Уладзіслава Сыракомлю) і яго выдатную ролю ў станаўленні новай беларускай літаратуры. Аўтар паказвае беларускія вытокі творчасці паэта.

Кірылаў Г., **Падлетак,** 1983, стар. 157, цана 22 зл. 50 гр.

Зборнік апавяданняў, у якіх адлюстраваны падзеі з хлапечых успамінаў пра апошнюю вайну і аж да перажытага ў апошнім часе аўтарам.

Грачанікаў А., **Палессе,** 1983, стар. 125, цана 36 зл. Зборнік вершаў і паэма „Палескі трохкутнік", прысвечаныя роднаму і ўлюбёнаму паэтам Палессю.

Дуброўскі І., **Час сеяць і час жаць,** 1982, стар. 191, цана 15 зл.

Зборнік нарысаў пра людзей, якія ажыццяўляюць індустрыялізацыю сельскай гаспадаркі ў Савецкай Беларусі.

Чурко Ю. М. **Белорусский балетный театр,** 1983, стар. 183, цана 156 зл.

Кніга доктара мастацтвазнаўства пра ўзнікненне, развіццё і сённяшні стан харэаграфічнага мастацтва ў Беларусі. Многа цікавых і рэдкіх здымкаў, малавядомыя факты.

Ахоўныя жывёлы Беларусі, 1983, стар. 116, цана 18 зл.

Кароткі энцыклапедычны даведнік (надрукаваны на шапірографе) пра рэдкія жывёлы, якія ахоўваюцца на Беларусі. Даведнік выпусціла выдавецтва „Беларуская Савецкая энцыклапедыя" як чарговую кніжку энцыклапедычнай бібліятэчкі „Беларусь".

Запатрабаванне накіроўвайце па адрасу: „Dom Książki", ul. Kilińskiego 10, 15-085 Białystok.

(мг)

Ф·А·Л·Ь·К·Л·О·Р

А МОЛОДОСТЬ НЭ ВЭРНЭТЬТЕ...

(бяседная*)

Стоіт гора высокая, а пуд горэю гай —
зэлёны гай густюсенькі, як бытта спраўды рай,
зэлёны гай густюсенькі, як бытта спраўды рай.
А з-под горы высокоі вода, як скло, біежыт,
доліною шырокою кудысь вона біежыт,
доліною шырокою кудысь вона біежыт.
Там у затішку, пры бэрэжку прывэзаны чоўны,
там двіе вэрбы схілілосе і журатьте воны,
там двіе вэрбы схілілосе і журатьте воны.
Пройшло ўжэ любэ літэчко — повейлі холоды,
осыплетьте з нас лістечко і понэсэ вода,
осыплетьте з нас лістечко і понэсэ вода.
А я стою і думаю, што й вэрнэтьте вэсна,
а молодость нэ вэрнэтьте, нэ вэрнутьте ліета,
а молодость нэ вэрнэтьте, нэ вэрнутьте ліета.
Напэўно моя мілая забыла про мэнэ,
забыла і спокінула про біедного мэнэ,
забыла і спокінула про біедного мэнэ.

Ад Уладзіміра Ваўранюка, 1923 года нараджэння, і яго сястры Ніны Ляўчук, 1935 года нараджэння, вёска Тыневічы Вялікія, запісаў 7 лістапада 1984 г. М. Гайдук, мелодыю расшыфраваў Я. Бондар.

*) **Словы песні, несумненна, літаратурнага паходжання, але аўтар ні спевакам ні запісваючаму не невядомы.**

БЕЛАРУСКІЯ ПРЫКАЗКІ

Бліжні друг лепей дальніх двух.
Братняя любоў крапчэй сцен каменных.
Дзе двое — там рада, дзе трэці — там здрада.
Дзе двух сварыцца, там трэці карыстаецца.
Добра на Доне, ды лепей у сваім доме.
Дораг той куток, дзе рэзалі пупок.
За правае дзела стой смела.
Не месца красіць чалавека, а чалавек месца.
Не чын чалавека павышае, а чалавек чын.

сталіца Гародня нямногім розніліся ад тагачаснай Драгічынскай зямлі і яе цэнтра Драгічына: магутны водны шлях па Нёману і яго прытоках з глыбінь дрыгавіцкіх і крывіцкіх земель у Балтыйскае мора, скрыжаванне рухлівых старадаўніх шляхоў з Заходняй ва Усходнюю Еўропу і далей у Сярэднюю Азію і з Балтыйскага на Чорнаморскае пабярэжжа. Асноўным насельніцтвам у Гародні і ў Гарадзенскай зямлі былі дрыгавічы, з усходу, з Полацкага княства, няспынна наплывалі сюды крывічы, з захаду, з-за Візны, прыбывалі мазаўшане і сяліліся пераважна ўздоўж ракі Бобры (Бебжы), з поўначы — яцвягі і літоўцы. Людзей прыцягвала перш за ўсё спакойнае жыццё, якое гарантавала магутная крэпасць у Гародні (нават яе назва паходзіць ад дрыгавіцкага „город" — умацаванне абароннымі сценамі паселішча, крэпасць) і мноства іншых умацаванняў, што ахоўвалі ўсю зямлю. Тут таксама неблагія глебы, шмат рознай сыравіны — балотнай руды, гліны, драўніны, каменю, спрыяльныя варункі для паляўніцтва, рыбнай лоўлі, бортніцтва. Усё гэта садзейнічала таму, што Гародня і яе наваколле хутка вырасла ў пругкі гаспадарчы рэгіён, які разам з усім Тураўскім княствам дабіваўся свабоднага выхаду па Нёману ў Балтыйскае мора, таксама як гэта ўдалося раней зрабіць Полацкаму княству на рацэ Дзвіне.

Мабыць, гэтыя намаганні часткова ўдалося здзейсніць, бо паход Уладзіміра Вялікага скарыў Яцвягію. Аднак ненадоўга, бо пры першым жа ўнутраным крызісе ў Старарускай дзяржаве і Тураўскім княстве (пасля смерці Уладзіміра Вялікага ў 1015 г.) яцвягі вызваліліся з гэтай залежнасці і зноў перакрылі Нёманскі шлях. І зрабілі гэта настолькі трывала, што як чытаем у летапісах, у 1038 г. „ходи князь великий Ярослав на ятвяги и не може их взяти". Відаць, паўночныя суседзі Тураўскага княства — яцвягі і літоўцы аб'ядналіся, бо праз два гады „Ярослав иде на Литву", а пад 1044 г. зноў знаходзім запіс „Ходи Ярослав на Литву". За гэтую справу спрабаваў узяцца яго праўнук — князь тураўскі і валынскі Яраслаў Святаполчыч і ў 1112-13 гадах двойчы „ходи на ятвязе" і перамог іх. Але з якім вынікам — невядома. Трэба ж мець на ўвазе, што ў XI-XII ст. ст. наступае хуткае развіццё, узмацненне і імкненне да ўз'яднання разрозненых яцвяжскіх і літоўскіх плямёнаў. І гэтыя „нёманскія паходы" закончыліся не на карысць Старарускай дзяржавы. Значыць, Тураўскае княства не здолела, так як Полацкае, замацаваць свой свабодны доступ да Балтыкі.

Гэта ў значнай меры запаволіла развіццё Гародні — яна не вырасла ў такую магутную сярэдневяковую метраполію, як Полацк. Але і не заглохла! Нават дагэтуляшнія надта ж невялікія, абмежаваныя, археалагічныя раскопкі паказваюць, што сярэдневяковая Гародня — гэта магутны вайсковы, рамесніцкі, гандлёвы і культурны цэнтр. Тут пастаянна знаходзілася значная колькасць вояў і крэпасць адбівала напады, падчас аднаго з іх (у X ст.) была цалкам знішчожана. Насельніцтва займалася рознымі рамёствамі: выплаўкай жалеза і вырабам з яго зброі і розных прылад працы, тут працавалі ювеліры, ганчары, кастарэзы і іншыя майстры. У Гародню прывозіліся разнастайныя вырабы не толькі з Турава, Полацка, Кіева і іншых гарадоў Старарускай дзяржавы, але таксама з Візантыі, краін Заходняй Еўропы, Сярэдняй Азіі. У Гародні быў такі самы, як у Драгічыне, міжнародны рачны порт, пра які сведчаць знойдзеныя тут падобныя да драгічынскіх пломбы. Заможнасць горада і яго жыхароў дазволіла развіваць манументальнае храмавае і свецкае будаўніцтва, якое ў пачатку XII ст. склала свой уласны гродзенскі архітэктурны стыль. Разам з Гародняй у выдатны вайсковы, гаспадарчы і культурны асяродак вырастае Ваўкавыск. Тут таксама ўзвышалася магутная крэпасць, якую ахоўвала

(Працяг на стар. 6)

(Працяг са стар. 5)

„Нёманскія паходы"

значная вайсковая сіла, у навакольных пасадах жылі шматлікія рамеснікі. У тым жа часе паўстае і разрастаецца ў вялікі цэнтр Навагарадок і іншыя гарады Панямоння.

Калі на кіеўскі вялікакняскі пасад узышоў Уладзімір Манамах (1113 г.) і ўзяў ад Яраслава Святаполчыча ў сваё асабістае ўладанне Тураўскае княства, то адразу паклапаціўся замацаваць за сваім родам багатую Гарадзенскую зямлю. Ён выдаё сваю дачку за збяднелага князя Усевалада, сына Давіда Ігаравіча — вядомага ўжо нам (з адрэзка „Цана незалежнасці") князя дарагабужскага і зацятага ворага тураўскіх Ізяславічаў. З Тураўскага княства вылучае аграмадную паўночназаходнюю частку і ўтварае з яе Гарадзенскае княства са сталіцай у Гародні і на пасад яго ўзводзіць свайго зяця Усевалада Давідавіча. Наступіла гэта недзе каля 1120 года. Што ж, у гэтым праявіўся надзвычайны палітычны талент Уладзіміра Манамаха. Такім чынам ён выйграшыў у карысць сваю і сваіх нашчадкаў мноства важных спраў. Згадаем найважнейшыя: адарваўшы Гарадзенскую зямлю, рашуча паслабіў моцнае дагэтуль Тураўскае княства, з якога выходзілі прэтэндэнты да вялікакняскага кіеўскага пасада; у асобе Усевалада Давідавіча і яго патомкаў здабыў верных саюзнікаў сабе і сваім патомкам; забяспечваў паўночназаходнія рубяжы Старарускай дзяржавы „сваім чалавекам" і г.д. Але ўсё са шкодай для будучага гэтай зямлі і Старарускай дзяржавы.

А нам нельга забываць, што ва ўсіх падзеях, якія адбываліся ў Гародні і Гарадзенскай зямлі ў VIII-XI ст.ст. прымалі самы актыўны ўдзел нашыя продкі. Гэта ж яны воі з сялібаў з-над Свіслачы, Супраслі, Сакалды, Бобры прымалі ўдзел у „нёманскіх паходах" Уладзіміра Вялікага, Яраслава Мудрага, Яраслава Святаполчыча. Таксама з гэтых жа сялібаў ішлі людзі ўзводзіць магутныя крэпасці ў Гародні, Ваўкавыску, Індуры, Мсцібогаве, Свіслачы, працаю іхніх рук паўстала густая сетка крэпасцяў на тэрыторыі цяперашняй Беласточчыны ў Гарадку, Алякоўшчыне, Гарадзішчанах, Трасцянцы (каля Саколкі) і інш. З іх выводзіліся ўмельцы, якія ў Гародні, Ваўкавыску, Свіслачы станавіліся рамеснікамі, купцамі і г.д. Сляды па іхніх працавітых пальцах відаць на змурцаных цаглінах першых вымураваных будынкаў Гародні і Ваўкавыска, на чарэп'і тадышняга посуду, што густа ўсцілае гарадзішчы на Беласточчыне. А іхняя ўлюбёнасць у родную зямельку пакрысе засталася і ў нашых сэрцах.

М. Гайдук

Драўляная царкоўная архітэктура

Драўляная царкоўная архітэктура распаўсюджана ад Адрыятычнага па Белае мора, ад сібірскай тайгі па рэкі Буг і Сан, а нават і далей на захад. Яна вельмі разнастайная, мае свае асаблівасці ў розных рэгіёнах і краінах, мае таксама і супольнае аблічча. Шукаючы месца для культавага дойлідства на Беласточчыне, трэба спачатку прыглядзецца супольным рысам гэтай архітэктуры, характэрнай для вялікай сям'і храмаў Усходняй Царквы, якія пабудаваны з дрэва. Тэма гэтая, калі і закранута польскай навукай, то вельмі мала. Добра было б, каб заняліся гэтай праблемай гісторыкі і журналісты.

Карыстаючыся даступнымі мне матэрыяламі, я хацеў бы глянуць шырэй на драўляную архітэктуру царкваў у вышэй спамянутым раёне Еўропы і Азіі. Асцярожна да класіфікацыі храмаў падыходзіць Рышард Брыкоўскі ў сваёй рабоце „Драўляная лэмкаўская царкоўная архітэктура". Аўтар выдзяляе чатыры культавыя кругі развіцця архітэктуры храмаў, якія сфармаваліся на працягу стагоддзяў:

1. У Паўднёва-балканскім крузе выступаюць дзве формы: сербска-валошская і сямігродская. Сфармаваліся яны на дарогах хрысціянства Усходу з Візантыі цераз Балканы ў Русь і далей на паўночны ўсход. Храмы гэтыя двухзрубныя, дахі перавэжна двухсхільныя. Інфармацыі аб балгарскіх, драўляных храмах не захаваліся.

2 Паўночна-ўсходні круг звязаны з Вялікім Маскоўскім княствам. Храмы ў плане і выглядзе разнастайныя. Супольным з'яўляецца выкарыстанне круглякоў і паўкруглякоў у рубцы сцен. Аблічча архітэктуры мяняецца ад першай палавіны XVII ст. — гэта значыць ад прыняцця Масквой грэчаскага крыжа ў плане і „пяціглаўя" ў выглядзе канона. Паяўляюцца какошнікі.

3. Паўднёва-ўсходні круг датычыць украінскіх і беларускіх зямель Польшчы да яе раздзе-

Царква ў Цялянічах. Фота М. Гайдука.

Царква ў Юшкавым Грудзе. Фота Я. Целушэцкага.

ПАРТЫЗАНСКІЯ СЦЕЖКІ

Цераз агонь

Адзін з партызанскіх камандзіраў, Мікалай Сенькін, які пачаў вайну ў надбужных дотах, у сваіх успамінах адзначае, што летам 1943 года былі створаны дзве партызанскія брыгады: „Савецкая Беларусь" і імя Панамарэнкі.

„Мяне, — піша ён, — назначылі камандзірам брыгады імя Панамарэнкі, а камандзірам брыгады „Савецкая Беларусь" астаўся Мікалай Бабкоў".

Ад сябе дабаўлю, што Мікалай Бабкоў быў адным з пачынальнікаў партызанскага руху на Брэстчыне. Гэта ён яшчэ ў 1942 годзе камандаваў тут партызанскім атрадам „Савецкая Беларусь". Адсюль і назва брыгады, якую ён таксама ўзначаліў.

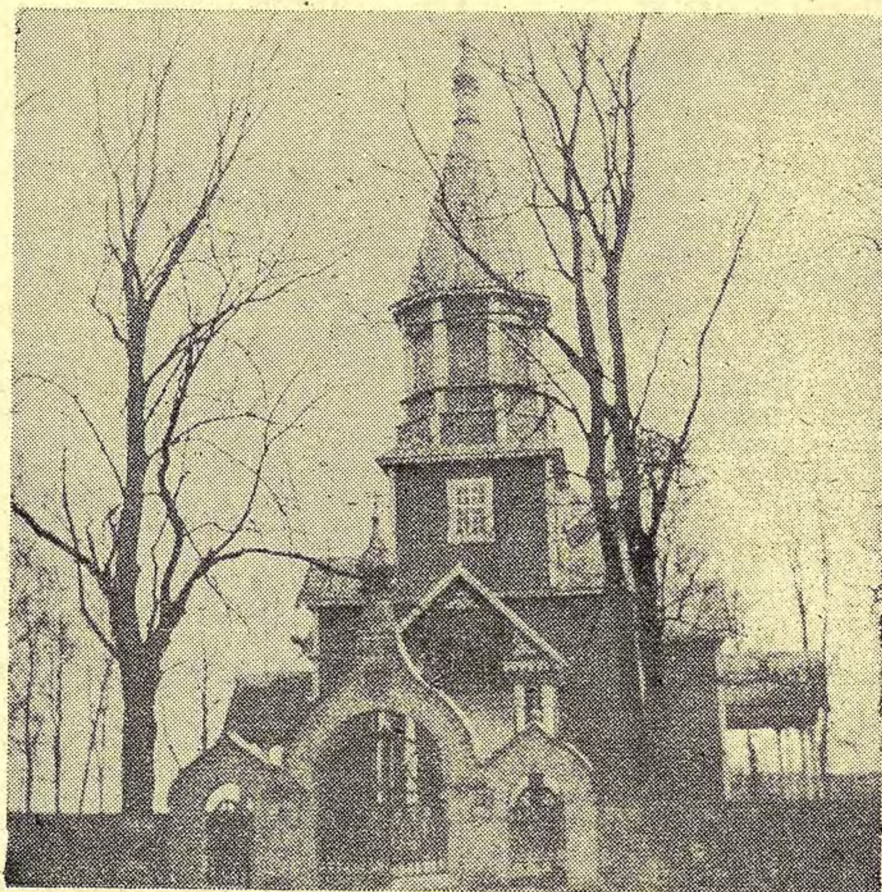
„Партызанскія брыгады імя Панамарэнкі і „Савецкая Беларусь", — адзначае М. Сенькін, — кантралявалі частку Слонімскага, Косаўскага, Пружанскага, Ружанскага, Бярозаўскага і Поразаўскага раёнаў. Яны перакрывалі шляхі нямецкага транспарту на чыгуначных магістралях Брэст-Масква, Ваўкавыск-Слонім і на шасейных дарогах Ружаны-Пружаны, Косава-Слонім і Косава-Ружаны. Адначасова дыверсійныя групы брыгады праводзілі баявыя аперацыі ў Камянецкім, Высокаўскім, Кляшчэлеўскім і Гайнаўскім раёнах, а таксама ў гарадах Пружаны, Ружаны, Бяроза, Слонім і Косава. Нярэдка партызаны вялі адкрытыя бai з акупантамі".

І так праходзілі гэтыя партызанскія будні. Раману Марданю найбольш запамятаўся бой ля вёскі Здзітава ў Бярозаўскім раёне, Брэсцкай вобласці, які ў гісторыю партызанскай вайны на Беларусі ўвайшоў пад назвай „Здзітаўская абарона".

— Там загінуў мой сябар Грышка, значыць, Хведар Парфенюк з вёскі Залукі, з якім пачыналі мы нашу партызанскую вайну, — з уздохам сцвярджае Раман Мардань.

Партызаны сядзелі за рэчкай Драгабуш, якая аплывае вёскі Здзітава і Спорава. Тут, у Бярозаўскім раёне, абсталявалася таксама кіраўніцтва партызанскага падпольнага руху на Брэстчыне. Пад аховай партызан працаваў абласны падпольны камітэт Камуністычнай партыі (бальшавікоў) Беларусі, якім кіраваў Сяргей Іванавіч Сікорскі, вядомы пад клічкай „Сяргей". Сын рабочага і сам даўнейшы рабочы, чыгуначнік, які наладжваў працу камуністаў у Брэсцкай вобласці яшчэ ў гадах 1939-1941. Ён жа ўзначальваў і Брэсцкае партызанскае злучэнне, якое распачало сваю арганізатарскую і баявую дзейнасць у красавіку 1943 года, а восенню 1943 года таксама апынулася ў лясах між азёрамі Белым, Чорным і Спораўскім.

— Калі набліжаўся фронт, — гаворыць Раман Мардань, —

Царква ў Новай Волі. Фота Я. Целушэцкага.

Царква ў Ячне. Фота Ю. Трачука.

ла. Большасць храмаў трохзрубныя і восевыя. Наглядаецца многа адступленняў ад галоўных правіл. Гэты круг нас найбольш цікавіць і трэба ў будучыні заняцца ім шырэй.

4. Чацвёрты — прыдняпроўска-ўкраінны круг утвараўся ў XVII ст. Храмы тут трохзрубныя і на плане грэчаскага крыжа. Купалы выцягнутыя.

Драўляныя храмы Беласточчыны паўсталі ў часы прыналежнасці нашых зямель да І Рэчыпаспалітай і Рускай імперыі. Актуальная дзяржаўная граніца не мае ўплыву на класіфікацыю храмаў Польшчы і БССР. У навуковых апрацаваннях у БССР класіфікацыя драўлянага культавага дойлідства абапіраецца галоўным чынам або на колькасці зрубаў, або на колькасці вярхоў. Праф. У. А. Чантурыя ў рабоце „Архитектура Белоруссии конца XVIII в. — начала XIX в." вылучыў тры тыпы культавых збудаванняў:

1 — адназрубныя храмы з алтарным прырубам,

2 — трохзрубная глыбіннапрасторавай кампазіцыі,

3 — пяцізрубныя пірамідальна-цэнтрычнай кампазіцыі.

Аднак гэта класіфікацыя не ахоплівае ўсіх тыпаў пабудоў. Другія вучоныя з АН БССР прапануюць класіфікацыю, асноўную на кампазіцыйных асаблівасцях культавых пабудоў. Ю. А. Якімовіч у рабоце „Драўлянае дойлідства беларускага Палесся XVII-XIX ст.ст." вылучае пяць асноўных груп:

1 — падоўжна-восевая,
2 — ярусна-восевая,
3 — пірамідальна-цэнтрычная,
4 — ярусна-цэнтрычная,
5 — крыжова-цэнтрычная.

Унутры першай групы па характары плана і завяршэнняў выступаюць адна-, двух- і трохзрубныя, у другой — двух- і трохзрубныя з цэнтральным вярхом і трохзрубныя з трыма вярхамі.

На культавае дойлідства драўлянае, а таксама і мураванае Беласточчыны ў залежнасці ад палітычнай, гістарычнай і рэлігійнай сітуацыі мела ўплыў спецыфіка гэтай архітэктуры суседніх зямель і краін.

Якая ж яна, архітэктура драўляных храмаў Беласточчыны?

Васіль Іванюк,
Гайнаўка

немцы рашылі ачысціць свае тылы ад надакучлівых партызан. Нас было 16 тысяч, а гітлераўцы кінулі на нашы атрады аж 40 тысяч сваіх салдат, якіх адклікалі з фронту і далі ім у прыдачу самалёты, танкі, гарматы...

Правяраю гэтую інфармацыю па дакументах, бо лікі, названыя сябрам Марданём, выдаюцца мне занадта фантастычнымі. І гэта зразумела. Кожны з нас, калі вяртаецца памяццю да падзей так далёкіх, як партызанская вайна на Беларусі, няўмольна надае гэтым падзеям крыху легендарны і міфічны характар.

У сапраўднасці Брэсцкае партызанскае злучэнне, якое сваім уздзеяннем ахоплівала таксама і паўднёвую частку цяперашняй Беласточчыны, ад Гайнаўкі аж па Сямяцічы, у час злучэння з наступаючай Савецкай Арміяй, значыць, у ліпені 1944 года, налічвала дакладна **12029** узброеных партызан. Была гэта інтэрнацыянальная баявая партызанская адзінка. Дакладны спісак усіх байцоў і афіцэраў выяўляе, што ў Брэсцкім партызанскім злучэнні знаходзілася 7240 беларусаў (амаль 60 прац.), 2862 рускія (каля — 24 прац.), 757 украінцаў (6 прац.) і 213 палякаў (каля 2 прац.) Апошнія 8 прац. баявога саставу Брэсцкага партызанскага злучэння саставлялі самыя розныя нацыянальнасці, у першую чаргу выхадцы з азіяцкіх савецкіх рэспублік, якім удалося вырвацца з фашысцкага палону або іншым спосабам, карыстаючыся дапамогай мясцовага насельніцтва праяжыць самы цяжкі першапачатковы перыяд акупацыі. Былі таксама і яўрэі.

Значыць, 3 красавіка 1944 года, калі распачалася гераічная „Здзітаўская абарона", Брэсцкае партызанскае злучэнне не магло налічваць 16 тысяч чалавек, як хоча Раман Мардань. Можна з ім згадзіцца толькі ў тым выпадку, калі ў састаў злучэння палічыць яго баявы **рэзерв**, які складалі мясцовыя сяляне, сувязныя і разведчыкі. У кожную хвіліну каманданне злучэння магло паклікаць пад ружжо звыш 6 тысяч чалавек. Толькі ў гэтым выпадку заўсёды прыходзілася рашаць праблему: чым узброіць гэтакую колькасць партызан, як іх накарміць, як сялянскае насельніцтва за карогкі час пераўтварыць у дысцыплінаванае войска?

І ў гітлераўцаў таксама не магло быць аж 40 тысяч салдат, хаця акупацыйныя ўлады ў гэтым выпадку, сапраўды, не шкадавалі нічога, каб разбіць партызан. У першую чаргу намагаліся яны адрэзаць партызанам усе дарогі адступлення. Дзеля гэтага сканцэнтравалі ў Бярозе, Бронпай Гары, Няхачаве і Івацэвічах адборныя атрады СС, 10 артылерыйскіх і мінамётных батарэй, танкі, бронемашыны і бамбардзіроўшчыкі. З другога боку, ад поўдня, дзе знаходзіліся тылавыя партызанскія атрады, наступалі збройныя варо-

(Працяг на стар. 8)

(Працяг са стар. 4)

ЧУЎ ЗВОН, ДЫ НЕ ВЕДАЕ, ДЗЕ ЁН

Беларускае навуковае таварыства і Навукова-даследчы інстытут Усходняй Еўропы — гэта былі дзве розныя ўстановы, якія ў сваёй назве мацю адно супольнае слова — навуковае (а). І нічога больш. БНТ было беларускай арганізацыяй у Вільні, яе дзеячы дзейнічалі з мэтай развіваць, умацоўваць беларускую нацыянальную свядомасць, рабілі шмат, каб народ застаўся сабою. А задачай Інстытута было, галоўным чынам, **праводзенне палітыкі пануючага санацыйнага польскага ўрада, настаўленага варожа да беларускага народа ў Польшчы.** Беларусы трактавалі Інстытут як польскую установу пануючага рэжыму. Гэта, вядома, зусім не абазначае, што супрацоўнікі Інстытута, без выключэння, былі варожа настроены да беларусаў, а таксама, што супрацоўнікі ці члены абедзвюх установ не былі знаёмымі ці не былі ў кантакце. Доктара С. Выслауха, кіраўніка беларускай секцыі ў Інстытуце (якога аўтар называе вядомым вучоным БНТ (?), што з'яўляецца выразнай блытанінай), у беларускім асяроддзі, асабліва сярод моладзі, проста ненавідзелі (як відаць хоць бы з успамінаў Якуба Міско **„Маё маўклівае сэрца", ст. 37, 53).**

Некалькі слоў аб С. Выслауху. Між іншым, у справаздачах аб сваёй дзейнасці БНТ не успамінае наогул прозвішча Выслауха ані як члена БНТ, ані як лектара. Гэта значыць, што адносіны кіраўніцтва БНТ да яго не былі такімі, якія нам падказвае аўтар артыкула ў XVI томе „Acta Baltico-Slavica", хоць, зразумела, нейкія там лекцыі ў БНТ ён мог мець.

Як Выслаух, будучы вядомым вучоным, выконваў сваю місію ў Вільні, якім ён быў у той час дзяржаўным служачым, акрэсліваць я не біруся (для гэтага была адміністрацыя, якая за гэтым сачыла). Але што ён быў чалавекам таленавітым, сведчыць тое, што ён поўнасцю праявіў свае здольнасці ў Народнай Польшчы, дзе быў у сваім асяроддзі вельмі шанаваным. Я. Гарневіч, пералічваючы заслугі С. Выслауха, прыводзіць фрагмент яго „смелай і крытычнай" працы з 1933 года пад загалоўкам „Роля КПЗБ у нацыянальным руху беларусаў у Польшчы". Я лічу, што найцікавейшым месцам гэтай работы з'яўляецца вывад, да якога дайшоў Выслаух, абапіраючыся на розныя дакументы, у тым ліку і дакументы КПЗБ, чаму яна (КПЗБ) пад канец дваццатых гадоў „зняла са свайго парадку дня беларускую справу" і проста прарока прадбачваў, якія будуць вынікі гэтага. На славу яму варта адзначыць, што на працягу наступных 50-ці гадоў мала хто з гісторыкаў прышоў да таго ж самага вываду. А ён жа зразумеў гэта адразу, што было значна цяжэй.

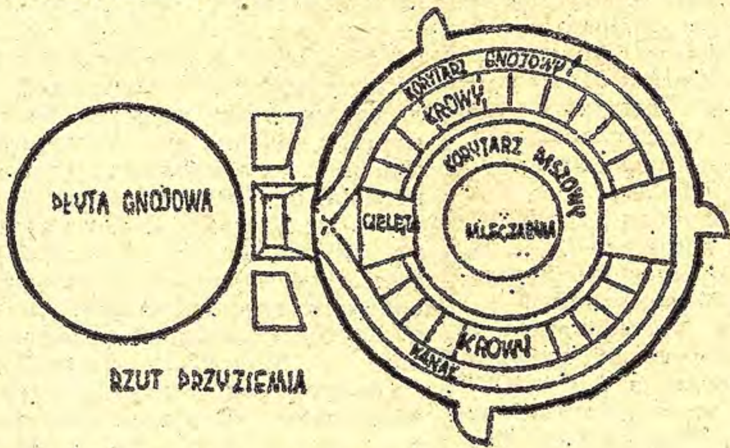
Аднак усё гэта не мае нічога супольнага з БНТ.

Прачытала я яшчэ шмат іншых артыкулаў гэтага тома „Acta Baltico-Slavica" (што і іншым чытачам „Нівы" раю), але аб іх лепш няхай усё ж выказваюць спецыялісты.

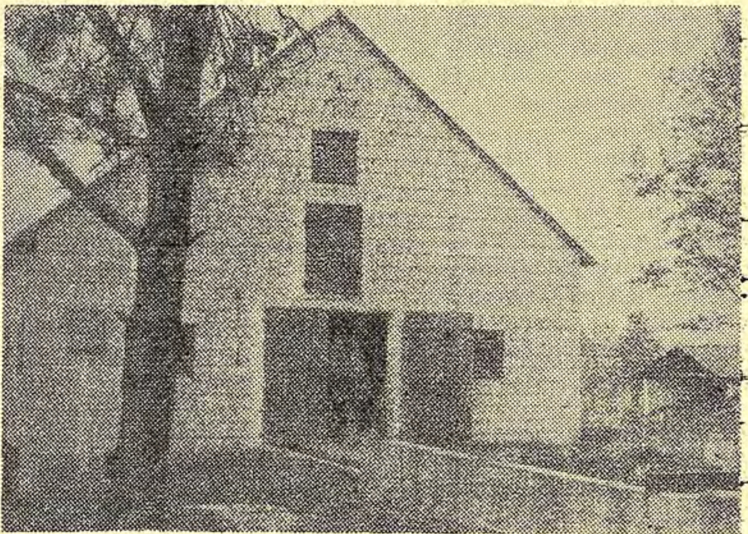
Аляксандра Бергман

Абора „без кантаў“ у Е. Жукоўскага з вёскі Панікла.

А гэтак распланавана абора без кантаў.

Станіслаў Дзеніс з вёскі Конты, гміна Моньні, абору якога бачым на гэтым здымку, таксама з'яўляецца лаўрэатам конкурсу „Залатая веха“. У падвале гэтай аборы абсталяваў ён яшчэ механічную сушылку для ўсялякага збожжа і бульбы.

(Працяг са стар. 2)

ЗАЛАТАЯ ВЕХА

дойных кароў і яшчэ астаецца крыху месца для цялят. Гаспадар кажа, што на аднаразовую ачыстку гэтай аборы і запраўку кармоў для 20 штук кароў затрачваецца не больш паўгадзіны часу. Прычым расход энергіі на працу абсталявання для ачысткі гною і даення кароў таксама тут меншы, чым у прамавугольнай аборы. Круглая абора цяплейшая, бо яна менавіта не мае „кантаў“ і агульная паверхня яе сцен і даху намнога меншая ад будынкаў іншага тыпу, прытым гэтай самай умяшчальнасці жывёлы.

Праектантам гэтай аборы „без кантаў“ з'яўляецца інжынер **Чэслаў Кітляс з Інстытута будаўніцтва, механізацыі і электрыфікацыі вясковай гаспадаркі** (аддзел вясковага будаўніцтва) у Беластоку, які знаходзіцца на вуліцы Падэдворнага 14, дзе кожны гаспадар можа атрымаць гэтакі праект і практычную параду, як яго ажыццявіць ва ўмовах сваёй гаспадаркі.

Спадзяюся, што ўсё часцей будуць паяўляцца ў краявідзе нашых вёсак кароўнікі „без кантаў“. Першы ўласнік гэтакай аборы, **Тадэуш Дамброўскі,** з вёскі Пагажалкі ў гміне Дабжынева заваяваў прызнанне ў агульнакраёвым маштабе. Апрача яго яшчэ 8 іншых удзельнікаў конкурсу „Залатая веха“, жыхароў Беластоцкага ваяводства (у цяперашніх яго межах), вылучана да агульнакраёвых узнагарод.

*

Узнагароды як у ваяводскім, так і ў цэнтральным конкурсах „Залатая веха“, калі прыраўняць іх вышыню з размерамі капіталаў, неабходных для рэалізацыі задуманага будаўніцтва, маюць толькі **сімвалічнае** значэнне, але лаўрэаты конкурсу „Залатая веха“ гэтыя ўзнагароды высока цэняць. Яны з'яўляюцца выказнікамі іх рацыі, слушнасці нялёгкіх рашэнняў, скромнай узнагародай за аграмадны труд, які заўжды спадарожнічае кожнаму болей сур'ёзнаму пачыну па будаўніцтву. Хто не верыць, хай сам паспрабуе штосьці зараз пабудаваць! І таму адно сардэчнае слова спагады і ўдзячнасці гэтыя сяляне цэняць часта вышэй, чым 10-15 тысяч злотых узнагароды. Калі тады на нейкім будынку давядзецца ўбачыць зялёную таблічку з залатым надпісам **„Залатая веха“**, дык ведайце, што варта тут спыніцца і сардэчна прывітаць гаспадара ды папрасіць яго, каб расказаў вам, як ён змагаўся за гэтую г а н а р о в у ю адзнаку.

Віктар Рудчык
Фота аўтара

(Працяг са стар. 4)

Беластоцкае стоўпатварэнне

Р. Бутайла — палацы з ілюзіяў. Будуйце, удачы!

А фестывалі, за якія хадайнічае наш аўтар, таксама не новае. Яны ўжо і былі, і аб іх аднаўленні не раз была гаворка. Былі і адпаведныя пастановы.

Толькі ўсё гэта не раз плюнуць.

Алесь Барскі прыняў дрэнную тактыку, не адказвае сваім палемістам (маўляў, кожны мае права на сваю думку). Гэта добра, але сёй-той карыстаецца гэтым, лічыць на „бяскарнасць“ і з усіх бакоў скубе нашага публіцыста і старшыню. Так і заскубсці можна.

Алачка Сідаронак, якая даўно ад нас адбілася, і тая, пачуўшы пра БГКТ, надзімае губкі. Днямі, вярнуўшыся з чарговага Тур дэ Палён, сказала:

— Гэты ваш Барскі, хоць і знаёмы з Парыжамі ды Лонданамі, на еўрапейскую арбіту вас не выведзе. Малафарматнасць (як па Р. Бутайлу). Дробная хада (нешта лізнула з друку). Будзь я на яго месцы, пачала б ад дыск-вежы (прыкмеціла ў маіх вачах пытальнікі), значыць, ад танцавальнай ратунды ў цэнтры Беластока (ізноў бачыць, што я не ў курсе). Пабудаваць такую дыскатэку трэба, на 24 паверхі. На кожным свае атракцыі. І віткамі ўверх, уверх, на кожны крут гадзіну, за кожны віток грошыкі. А пры ўваходзе „сябар“ (хіхікнула) толькі падпісвае членскія білеты. Членам па зніжаных цэнах. Круглясутачны бум! Мільёны чырвоненькіх і зялёненькіх у адны суткі. Еўропа! Шык-мадэрн!

Забіла мне дух ад гэткага аптымізму і, каб Алачка не палічыла і мяне малафарматным, не стаў я дапытвацца, адкуль узяць сродкі на пабудову гіганта нашага дастатку.

Цяпер шкадую гэтага. Бо, сапраўды, меўшы такі грашовазборачны агрэгат, якімі смешнымі былі б нашы клопаты.

Пачакаем. Алачка ў дарозе.

А. Сініч

(Працяг са стар. 7)

Цераз агонь

жыя фарміраванні, узнятыя з гарнізонаў у раёнах Драгічына на Палессі і Іванава, што ў 10 кіламетрах за гэтым жа Драгічынам, на шашы і чыгунцы з Брэста ў Пінск.

Першая варожая атака надосвітку з красавіка 1944 года абрушылася на партызанскую брыгаду імя Фелікса Дзяржынскага, у якой таксама знаходзілася шмат выхадцаў з Беласточчыны. Адначасова атакавалі партызанскі атрад № 345, якім камандаваў С. А. Яроцкі.

„...Брыгада імя Дзяржынскага, выкарыстоўваючы выгадныя рубяжы абароны, а таксама ўжываючы манеўраныя баявыя групы, якія заходзілі ў тыл праціўніка, адважна білася з гітлераўцамі. К канцу дня ўсе атакі праціўніка былі адбіты. Ворагу нанесены цяжкія страты...“

Так гэтыя падзеі ў Здзітаўска-Спораўскім міжазер'і апісвае тадышні сакратар Брэсцкага абкома і камандзір Брэсцкага партызанскага злучэння, герой Савецкага Саюза **Сяргей Іванавіч Сікорскі.**

На другі дзень, значыць, 4 красавіка 1944 года, гітлераўцы паўтарылі атаку сілай да трох батальёнаў пяхоты. На падтрымку пяхоце пайшлі танкі і самаходныя батарэі. Гарматы безупынку абстрэльвалі лес, дзе хаваліся партызаны.

Сяргей Сікорскі адзначае:

„П'яныя галаварэзы са сляпой лютасцю палезлі на штурм абароны брыгады. На гэтым участку абаронай камандаваў начальнік штаба брыгады імя Дзяржынскага — Хведар Мікалаевіч Баранаў. Падпусціўшы п'яных фашыстаў на блізкую адлегласць, ён падаў каманду: „Па захопніках — агонь!“. Загаварылі кулямёты, аўтаматы і вінтоўкі партызан. Ланцуг наступаючага праціўніка прыкметна пачаў радзець, гітлераўскія ваякі хутка праціверазіліся і галахліва пабеглі назад. Так на працягу дня партызаны адбілі тры атакі фашыстаў...“

Гітлераўскія атакі паўтараліся амаль безупынку. Ад самага вышэйшага камандавання атрымалі яны строгі загад: знішчыць партызан. Броненоснымі ўдарамі гітлераўцы намагаліся разбіць на часткі паасобныя брыгады, а затым адрозненыя атрады акружыць і пагалоўна ліквідаваць. Партызаны не дапусцілі да гэтага.

На трэці дзень боя, значыць, 6 красавіка, галоўны ўдар карнікаў накіраваўся на пазіцыі брыгады „Савецкая Беларусь“, якой камандаваў **Мікалай Бабкоў,** а камісарам быў **Масолаў.** Партызаны з гэтай брыгады прыкрывалі асноўныя базы ўсіх іншых партызанскіх брыгад і атрадаў цэнтральнай групы. Пад аховай партызан знаходзілася таксама 10 тысяч цывільнага насельніцтва.

Гітлераўцы маланкавым ударам найперш намагаліся захапіць пераправу цераз раку Драгабуш. Партызаны былі добра падрыхтаваны на прыём ворага. Яны загадзя пабудавалі акопы і траншэі ў поўны рост ды іншыя абаронныя ўмацаванні, у тым ліку і драўляныя доўгатэрміновыя абаронныя пункты, якія былі перакрыты ў шэсць накатаў драўляных броўнаў. Хвалявала партызан толькі адна бяда: адкуль узяць боепрыпасы? Адна надзея толькі на пастаўкі з „Вялікай Зямлі“. Але ці паспеюць, ці змогуць пад агнём ворага?

Сяргей Сікорскі ў сваіх успамінах адзначае:

„Пасля інтэнсіўнай бамбардзіроўкі 18 самалётамі і трохгадзіннай артылерыйскай падрыхтоўкі з сямі батарэй, якія білі прамой наводкай па абароне брыгады „Савецкая Беларусь“, гітлераўцы пайшлі на штурм пераправы. Наперадзе ішоў штрафны батальён, які быў узброены выключна аўтаматамі і кулямётамі, а з тылу гнаў іх загараджальны атрад СС...“

Немцы ішлі ў атаку ў поўны рост. Падпусцілі іх на 50 метраў. На працягу дня партызаны з брыгады „Савецкая Беларусь“ адбілі тры гэтакія шалёныя атакі праціўніка. Ён усё ж, аднак, намагаўся знішчыць партызан. Бой прадаўжаўся 17 дзён і начэй. Але аб гэтым ужо наступным разам.

Віктар Рудчык

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Навагоднія падарункі

Каляды! Вечарэс... За хвіліну загарыцца першая зорка і ўсе сядуць да куцці, да ўрачыстае супольнае вячэры. З кута заўзіраецца сваёй каласістай галоўкай госцік, па хаце расплываецца пах сухога сена, і замігцяць, кідаючы на столь і сцены дзівосныя цені, свечкі каляровай каляднай ёлкі. Зложаць усе сваім блізкім пажаданні, і настане ноч. А ноччу з іскрыстых зорачных палетказ у серабрыстай карэце, запрэжанай у белаоснежныя коні, з'едзе Дзед Мароз з падарункамі і супакоіць дзіцячыя мары ды жаданні.

Цікава, аб чым жа марыць дзіцячая галоўка, чаго чакае, жадае чаго? Спытайма ў іх. А Дзед Мароз пачуе і споўніць іх мары.

Марыцца мне, каб Дзед Мароз прынёс мне прыгожы танцавальны ўбор, залатыя чаравічкі, канькі, з неба зорку і нешта такое, чаго ніхто на свеце не мае. Хацелася б, каб здзейснілася ўрэшце маміна пажаданне і яна змагла паехаць у нейкую экзатычную краіну.

Бэата, 5 клас

Я б жадала атрымаць жывога слана і чароўную палачку. І хацела б, каб наш дом зрабіўся палацам, уся нашая сям'я была шчаслівай, а мама і тата адмаладзелі ды сталі такімі, як я.

Эва, 5 клас

Я б хацела, каб Дзед Мароз прынёс мне і маёй сям'і вечную маладосць і паштовую картку, дзе б я прачытала, што прынята ў медыцынскі ліцэй. І каб у новым годзе не было на свеце войнаў, а мой брат змог паехаць на адпачынак у Балгарыю.

Валя, 8 клас

Хацела б атрымаць ад Дзеда Мароза прыгожыя модныя боцікі, цікавую кнігу, магнітафонную стужку і многа, многа шакаладных цукерак. А ў новым годзе мару, каб на зямлі быў мір, каб мяне прынялі ў сярэднюю школу, каб не хварэла бабулька, так як у мінулым годзе, а мама змагла ўрэшце купіць так патрэбны нам халадзільнік.

Еля, 8 клас

УСІМ ДЗЕЦЯМ ВОСЬ ТАКОГА МЯШКА ПАДАРУНКАЎ АД ДЗЕДА МАРОЗА НА КАЛЯДЫ ПАД ЁЛКУ ЖАДАЕ „ЗОРКА".

Малюнак Ірыны Цыбік-Лемеш.

Добра было б, каб Дзед Мароз прынёс мне ў падарунку канькі і лыжы. Але ведаю, што гэта немагчыма, дык прынамсі хай стане так, каб тата не піў гарэлкі, а я атрымоўвала толькі пяцёркі.

Аля, 2 клас

Мне хочацца, каб Дзед Мароз прынёс тоўстую кнігу пра звяроў, новае футра і канькі. А ў новым годзе хай тата перастане піць гарэлку і не дакучае гэтак маме.

Клысь, 2 клас

Я б хацела атрымаць канькі, шакалад, апельсіны і кнігу з казкамі. І хацела б, каб мая сям'я доўга, доўга жыла, а тата пакінуў курыць.

Галя, 2 клас

Мне хочацца атрымаць ад Дзеда Мароза домікі, лыжы, канькі і кнігу „Дзеці з Булерн", шмат цукеркаў, апельсінаў і шакаладу. Хачу добра вучыцца і каб мама з татам ніколі не сварыліся.

Аня, 2 клас

Найбольш мне марыцца: гітара, футбольныя мячы і лыжы. А ў новым годзе мару паляцець на планету Юпітэр назбіраць маме дарагіх каменняў, каб нашая сям'я стала багатай і шчаслівай.

Андрэй, 5 клас

Найбольшай уцехай для мяне будзе атрымаць сукенку ў зялёныя гарошыны, і каб мая старэйшая сястра выздаравела і ніколі больш не хварэла.

Аля, 5 клас

Добра было б, каб Дзед Мароз падарыў мне новы веласіпед і магнітафон, а мама, каб змагла ўрэшце купіць так чаканы мебельны камплект „Пушча".

Бажэна, 8 клас

Маё жаданне, каб у новым годзе ўрэшце ўладкаваліся адносіны паміж Савецкім Саюзам і ЗША і не пагражала нам чарговая вайна.

Іра, 6 клас

Апрацаваў Міхась Шаховіч

Ніл Гілевіч

• • •

Цуд тварыўся — я праспаў:
Снег дасвеццем перапаў
Рана-рана.

І ляжыць ён на дварах,
На парканах, на дравах —
Чысты-чысты.

Для гасцей абрус у нас
Сцеляць гэтакі якраз
Белы-белы.

Счараваў вяскоўцаў снег:
Хоць бы слова, крык ці смех, —
Ціха-ціха.

Моўчкі й я стаю ў цішы,
І так лёгка на душы,
І так светла...

Сяргей Новік-Пяюн

ПЕРШЫ СНЕГ

Зорачкі-сняжыначкі
Падаюць з нябёс,
Беллю пакрываюцца
Вёска, поле, лес.

ПУРГА

Загуляла закружыла
З дзікім рогатам пурга,
Занач снегу навалiла,
След-дарогі замяла.
Вецер скокнуў з гор-грамадаў,
Быццам злосны камандзір,
Хмараў цэлыя атрады
Б'е, ганяе ўздоўж і ўшыр.
Сівер люта завывае,
Свішча, гойкае, пяе,
Снег ахапкамі кідае,
Стрэхі ломіць, стрэхі рве.
А над раніцай сціхае,
Ды малым шчанём скуліць...
І зямля супачывае —
Ў белай світцы моцна спіць.

Кветкай дзіўнай па трывозе
Сонца светлае ўстае.
Першы сёлетні марозік
Лёд на лужынах куе.

• • •

Месяц у ставе мые твар
Ды купаецца,
Ручніком з пуховых хмар
Выціраецца.

НОЧ

Ноч пакрыла коўдрай сіняй
Горад, вёску, поле, лес
І павесіла над рэчкай
З воўны белай занавес.

ДЛЯ САМЫХ МАЛЕНЬКІХ

ВОЖЫКАВА КАСТРУЛЯ

КАЗКА

Вожык купіў у краме вялікую прыгожую каструлю. „Цяпер буду кожны дзень сабе страву варыць", — цешыўся ён.

Вожык быў вельмі задаволены сваім новым набыткам. Хутка слухі аб каструлі вожыка распаўсюдзіліся сярод лясного насельніцтва.

Аднойчы да вожыка зайшоў барсук.

— Кажуць, ты купіў прыгожую каструлю, — сказаў барсук.

— Купіў, — адказаў вожык і заспяшаўся паказаць барсуку каструлю.

— Гм, — сказаў барсук. — Наогул дык каструля нічога сабе, толькі навошта ў яе ручкі з абодвух бакоў?

— А што, гэта нядобра? — спалохаўся вожык.

— Вельмі нядобра, — адказаў барсук. — За ўсё сваё жыццё я яшчэ ні разу не бачыў кастрыю з ручкамі.

Пры гэтым ён не дадаў, што да гэтага часу ён наогул каструлі не бачыў.

Настрой у вожыка быў папсаваны.

Потым зайшоў да вожыка бусел.

— Кажуць, ты купіў каструлю, — сказаў бусел вожыку. — Можна мне на яе глянуць?

— Вядома, можна, — ветліва адказаў вожык і прынёс каструлю.

Бусел разы два стукнуў па каструлі дзюбай.

— Шкада, — сказаў ён і паківаў галавой, — што да гэтай каструлі не прымацаваны званочак.

— Званочак — да каструлі? — здзівіўся вожык.

— Няўжо ты не разумееш? — застукаў дзюбай бусел. — Калі ежа зварыцца, званочак звініць.

Бусел пайшоў, а вожык пасля яго адыходу зусім засумаваў.

Праз нейкі час з'явіўся заяц.

— Я таксама хацеў бы паглядзець на тваю каструлю, — сказаў заяц. — У лесе ні аб чым іншым не гавораць, як толькі аб тваёй каструлі.

Вожык паставіў каструлю перад зайцам.

— Ну і ну, — прабурчаў заяц. — Каструля як каструля.

Але потым узняў крышку і здзівіўся:

— Немагчыма! Твая ж каструля пустая!

І падскокваючы, заяц пабег у лес.

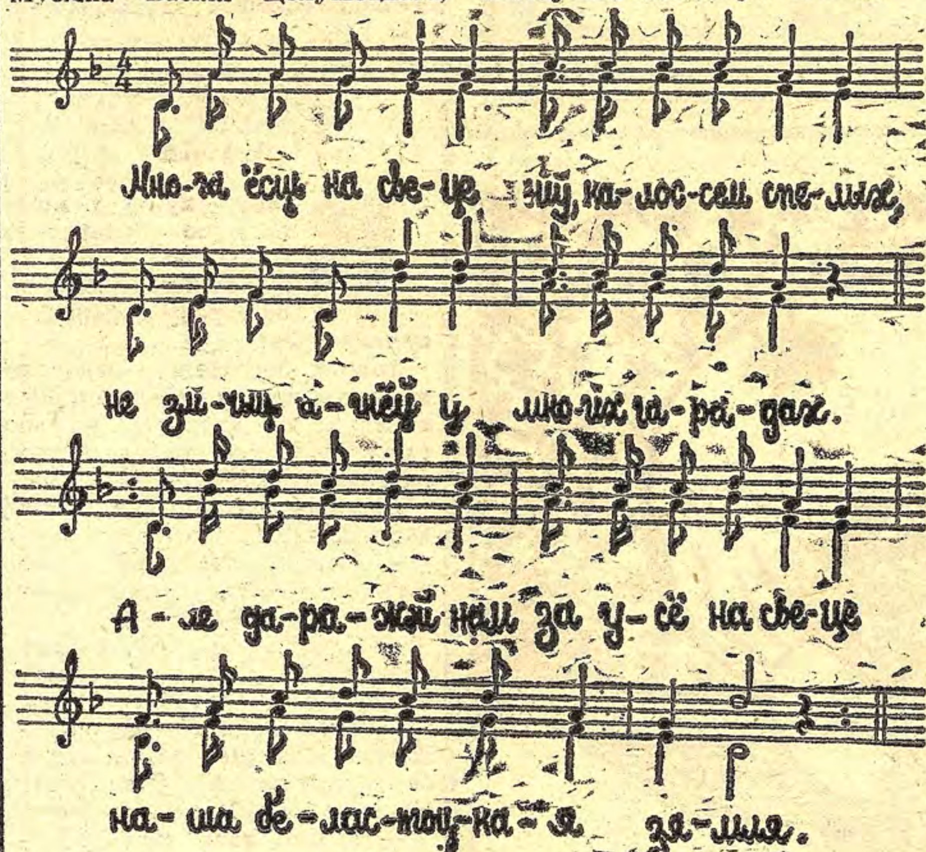
Цяпер вожык так засумаваў, што аж заплакаў. Потым, супакоіўшыся, ён пачаў варыць у каструлі кампот з яблыкаў: паклаў яблыкі ў каструлю і паставіў на агонь.

Хутка кампот быў гатовы. Вожык спрабаваў раз, потым другі раз і раптам радасна засмяяўся — такога смачнага кампоту ён яшчэ ніколі не еў.

Эно Рауд

ПЕСНЯ МАЯ

Словы Мікалая Варанецкага, настаўніка школы ў Нараўцы.
Музыка Васіля Целушэцкага, настаўніка школы ў Ляўкове.

Многа ёсць на свеце
ніў, калоссем спелых.
Не злічыць агнёў
у многіх гарадах.
Але даражэй нам
за усё на свеце
Наша беластоцкая зямля.

Многа дрэў высокіх
у зялёным лесе
з галавою ў небе
на вятрах шумяць.
Але прыгажэй нам
за усё на свеце
Наша белавежская сасна.

Многа песень звонкіх
чуецца ў раздоллі.
Іх несе на крыллях
кожная вясна.
Але чараўней мне
за усё на свеце
Песня беларуская мая.

Пазнаёмімся

СССР, 344056, г. Ростов-на-Дону, пер. Беломорский, 20г, кв. 75. Алдаркиной Гульнаре. Дзяўчынка вучыцца ў пятым класе.

* * *

СССР, 344080, Ростов-на-Дону, ул. Российская, 14а, кв. 69. Дзянковой Оле. Оля гадуе рыбак.

* * *

СССР, 344065, г. Ростов-на-Дону, ул. Киргизская, 5, кв. 123. Саркисовой Юлии. Дзяўчынка вучыцца ў пятым класе.

* * *

СССР, Ростовская обл., Белокалитвенский район, село Ильинка. Хабалёву Сергею. Хлопчык вучыцца ў пятым класе. Вельмі любіць лес, звяроў і наогул прыроду. Цікавіцца прыродай нашай краіны.

* * *

СССР, 344020, г. Ростов-на-Дону, ул. Лихачёва, 19. Костюхина Юлия. Дзяўчынка вучыцца ў сёмым класе.

* * *

СССР, 344095, г. Ростов-на-Дону, ул. Штахановского, 21/2, кв. 34. Миронову Вите. Хлопчык хоча перапісвацца з дзяўчынкай.

* * *

СССР, Ростовская обл., г. Шахты, ул. Перова, 31, кв. 10. Молокановой Оксане. Дзяўчынка вучыцца ў шостым класе.

* * *

СССР, Ростов-на-Дону-18, проспект Буденновский, 72, кв. 49. Радченко Ира. 11 год.

* * *

СССР, г. Ростов-на-Дону, ул. Испытательная, 13. Заскоченко Тане. Дзяўчынка вучыцца ў сёмым класе.

Пішуць школьнікі

ПАВАЖАНАЯ „ЗОРКА"

Мы вучаніцы шостага класа пачатковай школы ў вёсцы Зубры. Беларускую мову вывучаем чацверты год. Перапісваемся з сяброўкамі з БССР.

Нашай настаўніцай з'яўляецца Зінаіда Зарэцкая. Яна развучвае з намі беларускія песні, вершы і пастаноўкі.

Цяпер мы звяртаемся да Цябе, „Зорка", з просьбай, каб як найхутчэй паявілася пастаноўка на навагоднюю ёлку. Будзем вельмі ўдзячны.

Пасылаем наш верш.

Наш клас, шосты клас
Вельмі любіць чытаць
„Ніву" і „Зорку" —
Часопіс ваш.
Просьбу мы вяліку маем:
„Зорка", „Зорка" дарагая!
Пастаноўку нам прышлі,
Будзем удзячны Табе мы.

З прывітаннем

Івона Клімовіч і Эва Сэвэрын

АД РЭДАКЦЫІ: Маю надзею, што вы ўжо знайшлі ў „Зорцы" з паловы снежня патрэбную вам пастаноўку. Жадаю вам ўданага выступлення і вясёлай ёлкі.

„Зорка"

Паглыбляй свае веды

Я. Крамко

КАРАГОД НА ПАЛЯНЦЫ

Рознакаляровым святлом зіхацяць гірлянды на ёлцы. Пад ёю ляжаць падарункі, падарункі ад дзеда Мароза.

— Дзеду! А што цяпер робіцца ў лесе? — гледзячы на ёлку, пытаецца ўнучка.

— У гэтую ноч у лесе таксама цікава, — адказваю я.

— А як там, раскажы...

— Вось наставіў доўгія вушкі заяц, прыглядаючыся, асцярожна вышаў з-пад густой яліны і накіраваўся на поле, каб знайсці пачастунак. Скокнуў пяцьшэсць крокаў, сеў, прыслухаўся, грызануў сухую сцяблінку, зноў скокнуў. Лісіца-непаседа яшчэ з вечара швэндаецца то на полі, то ў лесе, то зноў на полі, каб убачыць, калі мышка выскачыць з норкі. Цыбаты лось паважна ўзняўся са сваёй лежанкі і паволі пакрочыў у знаёмы сасновы маладняк, каб паесці маладых сакавітых вершалінак. Чародка казулек выбегла з густога хмызняку і накіравалася на лясную палянку...

Дзесь удалечыні час ад часу спрасонку заскрыпіць жаўна, а ў гняздзе ці ў дупле, накрыўшыся густым хвастом, адпачываюць вавёркі і куніцы, дрэмлюць дзятлы і сойкі, сарокі і цецярукі, крумкачы і рабчыкі, снегіры і канапелькі. Курапаткі, зашыўшыся ў снегавыя норы, таксама адпачываюць.

Як толькі пачнецца раніца, усе яны загамоняць і пачнуць святочную ўрачыстасць: закружыць над лесам чорнакрылы крумкач, каб паглядзець, ці далёка плывуць снегавыя хмары; застукае доктар-дзяцел на сасне; сойка і сарокі папярэдзяць лясных жыхароў, калі хто чужы з'явіцца ў іх уладаннях; вавёрка будзе ласавацца шышкамі. Групка цецерукоў сядзе на вяршаліне стромкай бярозкі; пабягуць па снежных сумётах увішныя курапаткі. Чырванагрудыя снегіры густа сядуць на адзінокай алешыне і зашчабечуць: няхай ідзе снег, няхай будзе мароз...

— Дзеду! Ты гэта ўсё сам бачыў? — заглядаючы ў вочы, пытае ўнучка.

— Бачыў, мілая ўнучка, бачыў. Было такое ў маім жыцці тады, калі я партызаніў. — Новы год мы сустракалі ў лесе...

Вясёлы куточак

СКУПЯНДА

У дзень свайго нараджэння Юля атрымала ў прадшколлі падарунак — карабок шакаладных цукерак. Калі прыйшла дадому, дык пачала частаваць цукеркамі маму, тату і бабулю з дзядулем.

Мама ўзяла толькі адну цукерку, разламала напалам. Адну палавіну паклала ў рот, а другую аддала тату і сказала:

— Дзякуй, дачушка, за цукерку. Ах, якая яна смачная.

— Вялікае дзякуй, табе, унучка, за пачастунак! Еш сама ўсе цукеркі на добрае здароўечка! — падзякавалі бабуля з дзядулем і не ўзялі ні адной цукеркі.

Тут тата і пытаецца ў Юлі.

— А чаму ж ты, дачка, не частуеш брата Сашу і сястру Наташу?

— А я знаю, што яны не адмовяцца ад цукерак, — адказала Юля.

Дзядуля сказаў на гэта:

— Ці чулі? Яна добра ведае, хто адмаўляецца ад пачастунку. Вось таго, значыць, наша Юля і частуе. А хто не адмаўляецца, таго абыходзіць.

— Скупянда кожнаму пачастунак абяцае, ды пачастунак з рук не выпускае, — дадаў тата.

І ўсе засмяяліся. А Юля адразу запунсавела, як вішня. Ёй было не смешна, а сорамна.

Нічыпар Парукаў

* * *

Едзе дзядзька возам, а насустрач яму кум.

— Што вязеш, куме?

Кум злез з возу, падыйшоў ды кажа:

— Авёс.

— А чаму ж ты так па сакрэту гаворыш?

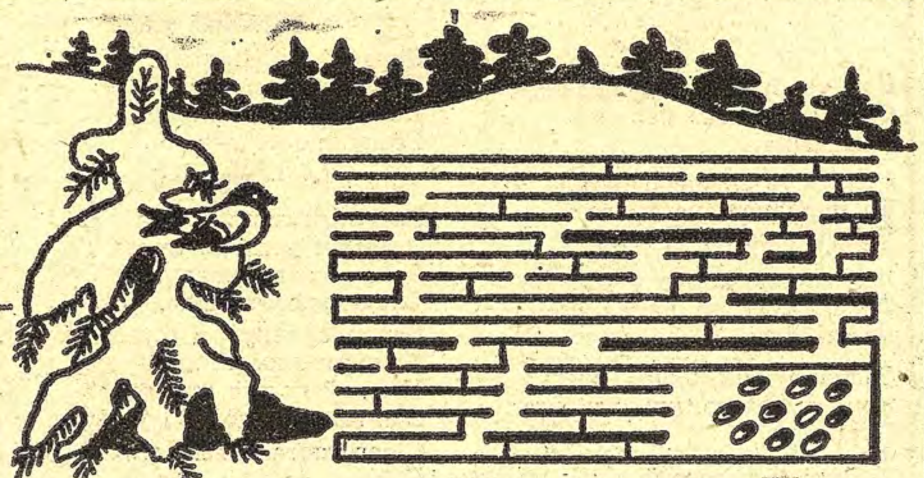
— Каб кабыла не чула.

* * *

— Як табе, Мішка, не сорамна, — кажа маці да сына. — Настаўніца ўвесь час скардзіцца, што ты не ведаеш па гісторыі дат.

— Даты я якраз ведаю, — бароніцца Мішка. — Вось толькі не магу запамятаць, што тады адбывалася.

А-Д-Г-А-Д-А-Н-К-А

Дапамажы птушачцы знайсці сцежку да зярнятак.

Мал. І. Цыбік-Лемеш.

Адрас рэдакцыі: „Зорка", 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1.

TELEWIZJA WARSZAWA

Piątek 4 I — 6.00 TTR — s. III Upr. rośl. 6.30 TTR — s. III Hod. zwierz. 9.25 Film dla II zmiany „Odwieczny zew" — Sumienie. 10.50 DTV. 11.00 Domowe przedszkole. 13.30 TTR — s. I. Chem. 14.00 TTR — s. I Fiz. 15.55 Nurt. 16.25 Program dnia. DT. 16.30 Latający holender. 16.55 Piątek z Pankracym. 17.20 DTV. 17.30 Magazyn sportowy: turniej 4 skoczni, Narciarski Puchar Świata Kobiet. 18.20 Program publicystyczny. 19.00 Dobranoc. 19.10 Progr. public. 19.30 Dziennik. 20.00 Monitor rządowy. 20.30 „Odwieczny zew" — Sumienie — film TV ZSRR. 21.55 DTV. 22.15 Bez próby. 22.30 DTV.

Sobota 5 I — 6.00 TTR — s. I Chem. 6.30 TTR — s. I Fiz. 7.00 TTR — s. III J. pol. 7.30 TTR — s. III Mat. 8.25 Program dnia. 8.30 Tydzień na działce. 9.00 Sobótka oraz film „Don Kichot z Manczy" (8) „Hełm Mambryna". 10.30 DT. 10.40 Historia Dramatu Polskiego. St. Grochowiak „Po tamtej stronie świec". 11.45 Hobby. 12.15 Kroniki lat pierwszych. 12.55 Program muzyczny. 13.20 Poradnik rolniczy. 13.50 Świat z bliska. 14.30 Do zwycięstwa. 15.00 DT. 15.10 Lista przebojów — propozycje styczeń. 15.30 W świecie ciszy. 16.00 Film fabularny. 17.20 Sport. Turniej Wyzwolenia w koszykówce mężczyzn. 18.10 Losowanie D. Lotka. 18.20 Pegaz. 19.00 Dobranoc. Olimpiada Bolka i Lolka. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.00 Film fab. prod. włoskiej. 21.35 Czas. 22.05 Wiadomości sportowe. 22.15 Jutro w programie. 22.20 Gwiazdy 84 — progr. rozr. cz. II. 22.50 Ojciec chrzestny (cz. 1) — film prod. USA.

Niedziela 6 I — 6.00 TTR — sem. III J. pol. 6.30 TTR — s. III Mat. 7.00 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.45 Po gospodarsku. 8.15 Program dnia. 8.20 Tydzień. 9.00 Teleranek oraz film z serii 6 mln sekund (19) „Ostatnie sekundy". 10.30 DT. 10.35 Przygody roślin (9) „Jak przywabiać skrzydlatych gości" — franc. film dokum. 11.00 Decydujący front (1) „Bitwa o Moskwę" — radz. film. dok. 12.20. Siedem anten. 13.15 Kraj za miastem. 13.40 Teatr Młodego Widza „Stara Baśń" (1) „Złowieszcze znaki" wg J. I. Kraszewskiego. 15.00 DT. 15.10 Program dnia. 15.15 Tam, gdzie rośnie wanilia (3). 16.00 Orient Express — Maria — franc. film tv. 17.00 Sport. Relacja z ostatniego konkursu Turnieju 4 Skoczni. 17.50 Kulisy Wielkiej Polityki. 18.20 Antena. 19.00 Dobranoc „D'Artagnan i trzej muszkieterowie (1) „Dzieciństwo D'Artagnana" — hiszp. film anim. 19.30 Dziennik. 20.00 Szogun (3) serial przyg. prod. USA. 21.00 Klub Międzynarodowy. 21.30 Jutro w programie. 21.35 Sportowa Niedziela. 22.05 DT. 22.10 Progr. rozr.

Poniedziałek 7 I — 16.25 DT — wiadomości. 16.30 Dla młodych widzów: Encyklopedia TDC — Golem XX wieku (4). 16.55 Dla dzieci: Zwierzyniec. 17.20 Z filmoteki 40-lecia. 18.05 Telewizyjny Informator Wydawniczy. 18.20 Saldo — magazyn gospodarczy. 19.00 Dobranoc „Dwie siostry". 19.10 Echa stadionów. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 Teatr Telewizji: „Mahagonny" Bertold Brecht i Kurt Weil. 22.10 DT — komentarze. 22.35 Kontakty — magazyn publ.-społ. 23.05 DT — wiadomości.

Wtorek 8 I — 10.00 Film dla II zmiany: „KAZ — Pilot" — film fab. USA. 10.50 DT — wiadomości. 16.30 Dla młodych widzów: Akademia muzyczna. 16.55 Dla dzieci: Michałki. 17.20 DT — wiadomości. 17.30 „Błyskawica" — węg. film fab. 18.30 Wspólna Polska — wspólne sprawy. 19.00 Dobranoc: „Ślimak Maciuś". 19.10 Diagnoza. 19.30 Dziennik. 20.15 KAZ — Pilot — film fab. USA. 21.05 Progr. publ. 21.35 DT — komentarze. 22.00 Program rozrywkowy. 22.50 DT — wiadomości.

Środa 9 I — 9.30 Film dla II zmiany: „Lundi" film prod. franc. 10.50 DT — wiadomości. 16.25 DT — wiadomości. 16.30 Krąg — magazyn harcerzy. 16.55 Dla dzieci: TIK-TAK. 17.20 DT — wiadomości. 17.30 Losowanie małego lotka. 17.40 „Wyklęty syn" — wietnamski film fab. 19.00 Dobranoc: „Gucio i Cezar". 19.10 Zakochani w ziemi. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 Lundi — film fab. franc. 21.35 DT — komentarze. 22.00 Blok. 23.50 DT — wiadomości.

Czwartek 10 I — 10.50 DT — wiadomości. 16.25 DT — wiadomości. 16.30 Dla młodych widzów: „O mnie, o tobie, o nas" Stowarzyszenie myślących. 16.55 Ludzie, postrach ulicy (4) film tv CSRS—RFN. 17.20 DT — wiadomości. 17.40 Interstudio. 17.55 Rzemieślnicy. 18.05 Magazyn lotniczy. 18.30 Sonda — „Zimny prysznic". 19.00 Dobranoc: Fred, postrach kotów. 19.10 Konto „M". 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 Teatr Sensacji. Jerzy Jesionowski „Poszukiwany Albert Peryt" cz. 1. 21.10 Sport — Puchar świata w narciarstwie alpejskim. 21.40 DT — komentarze. 22.05 Reportaż z przeszłości — Znowu Warszawa. 22.30 Seans filmowy. 23.00 DT — wiadomości.

ШТО-ДЗЕ-КАЛІ

У ДУБІЦКАЙ ГМІНЕ

20 XI 1984 г. у Дубічах Царкоўных адбылося пасяджэнне Гміннага камітэта ПАРП. Прысвечана яно было ажыццяўленню выбарчых прапаноў. Інфармаваў аб гэтым начальнік гміны Анатоль Паўлоўскі. Гміна славіцца грамадскімі пачынамі, выйшла яна ў гэтай дзялянцы на другое месца ў ваяводстве. Грамадскія пачыны склалі суму 3251155 зл. Найбольшых дасягненняў дабіліся тут жыхары Ялёнкі. Пры пабудове святліцы ўнеслі яны грамадскай працы на 811322 зл. Вылучаецца таксама ў грамадскім пачыне моладзь з Тафілаўцаў (97473 зл., таксама пры пабудове святліцы).

Згодна з гарманаграмам будуецца водаправод у Дубічах Царкоўных і Старым Корніне. Да 1987 г. вадою будуць абяспечаны 50 прац. жыхараў гміны.

Іншыя выбарчыя прапановы таксама ажыццяўляюцца. Толькі ў вёсцы Пяскі нічога дагэтуль не робіцца (пабудова супрацьпажарнага басейна і абсталяванне тэлефона). **Пушча**

У ВАРШАЎСКІМ КЛУБЕ

Незалежна ад падрыхтаваных да друку двух зборнікаў, у тым ліку аднаго для дзяцей, Віктар Швед 29 лістапада пазнаёміў сяброў у варшаўскім клубе БГКТ з новым зборнікам, таксама прызначаным дзецям. Усе сабраныя ў ім вершы ўсхваляюць значэнне людской працы, паказваюць сэнс прафесій, аблічаны на лёгкае прысваенне іх зместу.

Творчая актыўнасць Віктара Шведа асабліва насілілася ў апошнія два гады, а колькасць апублікаваных вершаў у „Ніве" ў 1984 годзе — не мае аналагаў.

Янка Жамойцін

НАЙЛЕПШАЕ МАСЛА

Прадпрыемства малачарскай спулдзельні ў **Бельску** ў снежні мінулага года перапрабляла 190 тысяч літраў малака ў суткі. 330-асабовы калектыў працаваў вельмі добра. Калі адбылася VII краёвая ацэнка масла, аказалася, што іменна ў Бельску прадукуюць масла самай высокай якасці. Прэзас ОСМ **Вера Паўлючук** ездзіла ў Варшаву па грашовую ўзнагароду (100 тысяч злотых) і пераходны кубак.

Зараз на бельскім прадпрыемстве мадэрнізуюць аддзел прадукцыі спажывецкага малака, разбудоўваюць кацельную і будуюць сталовую. Працавітаму калектыву ўсё гэта належыцца.

Бельскія маслабойцы, брава вам! (яц)

40-ГОДДЗЕ

9.12.1984 г. у канферэнцыйнай зале гарадскога ўпраўлення ў Бельску адбылася сустрэча сем'яў з 40-гадовым стажам.

У сустрэчы прынялі ўдзел каля 80 асоб з Бельска і Бельскай гміны. Ад улад удзельнічалі начальнік горада Іван Садоўскі, начальнік Бельскай гміны Міхал Чаламей, сакратар гміннай партарганізацыі Іван Семянюк. Былі прадстаўнікі Таварыства польска-савецкай дружбы, а таксама кіраўнік бельскага ЗАГСу Тэрэса Зязюля.

У мастацкай частцы выступілі бельскія „Васілёчкі". Хор даў канцэрт, які ішоў каля гадзіны часу.

„Васілёчкі" спявалі дасканала, былі бурныя воплескі і кветкі.

Вясёлы настрой стварылі жартоўныя песні ў выкананні салістаў Юркі Гаўрылюка і Ананія Ясюка.

Варта адзначыць, што на апошняй сесіі Гарадской рады нарадовай было прызнана „Васілёчкам" 200 тыс. зл. на новыя ўборы. У студзені 1985 хор будзе ўрачыста святкаваць сваё 20-годдзе. **Іван Кірызюк**

БЕЛЬСКІЯ НАВІНЫ

Моладзь. 2 XII 1984 г. адбылася ў Бельску гмінная справаздачна-выбарная канферэнцыя ЗСМП. Гміннае праўленне ўзначаліла Галіна Рэзлер.

Эх, дарогі! На дарогу, што ідзе з Відава да шашы Бельск-Гайнаўка, навазілі жвіру. І было б добра, каб сюдою не хадзілі цяжкія пэгээраўскія машыны. Размесяць, што не праехаць, не прайсці. Трэба, каб ПГР у Парцаве, калі хоча карыстацца гэтай дарогай, упарадкаваў яе.

З нагавіцамі ў руках. Пісаў я калісьці аб забытай прыбіральні на бельскім малым рынку. Цяпер у ёй чыста, але яна адкрыта толькі ў чацвяргі, калі адбываецца торг.

— Пане, — гаворыць гаспадыня, што жыве па-суседску, — тут кожны дзень бачым цуды: бяжыць мужчына да нужніка, а ён закрыты. Зірне ў адзін-другі бок, спусціць нагавіцы і робіць сваё. На вачах горада. Гідка глядзець. **А. Гаўрылюк**

РАМАНТУЮЦЬ ДАРОГУ...

...з **Вілюкоў** у **Вярсток** у Дубіцкай гміне. Зараз спамянуты амаль 2-кіламетровы адрэзак мае паабапал равы. Прыдалося б навазіць на дарогу жвіру і атрымалася б роўная гравейка.

Гэты адрэзак дарогі якраз на шляху Вілюкі-Вярсток. З Вярстка ў Кляшчэлі 12 км. (яц)

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr. Konta 905217-1922-132.

Паведамляем таксама, што цэнтры збірання экспанатаў для музея знаходзяцца ў наступных месцах:

у Пачатковай школе ў Рыбаках, гміна Міхалова.

у будынку былога ПЗГС у Гайнаўцы,

у клубе БГКТ у Бельску, вуліца Міцкевіча 50/54

у клубе БГКТ у Гайнаўцы, вуліца Вызвалення 6.

у Саколцы, вуліца Варынскага 1,

у ГП БГКТ у Беластоку, вуліца Варшаўская 11.

Чакаем экспанатаў або інфармацый аб месцы іх знаходжання.

ПРАЗ ТЫДЗЕНЬ

Гушчэвіна • Аддзел БГКТ у Дуброве • Што Віктар Рудчык даручыў Дзеду Марозу • Алесь Барскі ўсё аб папулярнасці • „Літаратура і мастацтва" аб Міколаю Янчуку • Беларускі фальклор • Дзядзька Максім аб ідэі дзяржаўнага значэння • Крок да вызвалення • Адгалоскі • З маёй званіцы • Таямніцы навокал нас • Для дзяцей — „Зорка" • Ад Шведа да Артымовіч у Гацьках • На спартыўнай ніве • Што-дзе-калі • Гумар

— КАЛЯНДАР —

80 гадоў таму назад

9.I.1905 — „Крывавая нядзеля" ў Пецярбургу. Пачатак буржуазнай дэмакратычнай рэвалюцыі ў Расіі.

75 гадоў таму назад

7.1.1910 нар. К. Заслонаў. слаўны беларускі партызан. Загінуў 14.II.1942 г.

70 гадоў таму назад

9.1.1915 нар. Валянцін Зуб. беларускі пісьменнік.

Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

Галоўны рэдактар
Георгій Валкавыцкі

АДРАС РЭДАКЦЫІ

„Niwa"
15-959 Białystok skr. poczt. 149
tel. 232-41
Niwa
ul. Wesołowskiego 1

Wydawca: Białostockie Wydawnictwo Prasowe. 15-959 Białystok. ul. Wesołowskiego 1
Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart. 104 zł; półr. 208 zł; rocznej 416 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach, w których znajduje się siedziby Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach:
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli:
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów:
   - osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli,
   - osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch".
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa. konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę
- do dnia 10 listopada na I kwartał i półrocze roku następnego oraz cały rok następny.
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego

Zam. 2273/84. Nakład 17.500. M-4

КАЛЯНДАР — 1985 — „НІВЫ"

СТУДЗЕНЬ

1	**19**	**А**	**Новы год**
2	20	С	Ігнацiя
3	21	Ч	Юльяніі
4	22	П	Анастасіі
5	23	С	Паўла
6	**24**	**Н**	**Куцця**
7	25	П	*Раждж. Хр.*
8	26	А	*Саб. Пр. Баг.*
9	27	С	Сцяпана
10	28	Ч	Агаты
11	29	П	Марка
12	30	С	Анісіі
13	**31**	**Н**	**Шчодры веч.**
14	1	П	*Новы год*
15	2	А	Сяргея
16	3	С	Малахіі
17	4	Ч	Афанасія
18	5	П	*Куцця*
19	6	С	*Хр. Гасп.*
20	**7**	**Н**	**Іана Хр.**
21	8	П	Георгія
22	9	А	Філіпа
23	10	С	Грыгорыя
24	11	Ч	Міхаіла
25	12	П	Таццяны
26	13	С	Якава
27	**14**	**Н**	**Ніны**
28	15	П	Прахора
29	16	А	Леанілы
30	17	С	Антонія
31	18	Ч	Кірылы

ЛЮТЫ

1	19	П	Арсенія
2	20	С	Яўфімія
3	**21**	**Н**	**Яўгенія**
4	22	П	Лявонція
5	23	А	Клімента
6	24	С	Ксеніі
7	25	Ч	Грыгорыя
8	26	П	Марыі
9	27	С	Іана
10	**28**	**Н**	**Яфрэма**
11	29	П	Ігнація
12	30	А	Трох. свяц.
13	31	С	Кіры
14	1	Ч	Пятра
15	2	П	*Грамніцы*
16	3	С	Сымона
17	**4**	**Н**	**Мясапусная**
18	5	П	Агаты
19	6	А	Хрысціны
20	7	С	Лукі
21	8	Ч	Фёдара
22	9	П	Нікіфара
23	10	С	Дз. Сав. Арміі
24	**11**	**Н**	**Сырапусная**
25	12	П	Аляксея
26	13	А	Зоі
27	14	С	Аўксенція
28	15	Ч	Еўфрасініі

САКАВІК

1	16	П	Рамана
2	17	С	Марыянны
3	**18**	**Н**	**Льва**
4	19	П	Яўгенія
5	20	А	Карніла
6	21	С	Цімафея
7	22	Ч	Афанасія
8	23	П	Дз. жанчыны
9	24	С	Іана
10	**25**	**Н**	**Тарасія**
11	26	П	Севасціяна
12	27	А	Пракопа
13	28	С	Васілія
14	1	Ч	Антаніны
15	2	П	Фядота
16	3	С	Яўтропія
17	**4**	**Н**	**Вячаслава**
18	5	П	Іраіды
19	6	А	Аркадзія
20	7	С	Яўгенія
21	8	Ч	Феафілакта
22	9	П	*40 мучанікаў*
23	10	С	Кандрата
24	**11**	**Н**	**Георгія**
25	12	П	Феафана
26	13	А	Цярэнція
27	14	С	Расціслава
28	15	Ч	Аляксандра
29	16	П	Юльяна
30	17	С	Аляксея
31	**18**	**Н**	**Трафіма**

КРАСАВІК

1	19	П	Сяргея
2	20	А	Дар'і
3	21	С	Якава
4	22	Ч	Ісакія
5	23	П	Лідзіі
6	24	С	Захарыя
7	**25**	**Н**	**Вялакдзень**
8	**26**	**П**	**Вялікдзень**
9	27	А	Іана
10	28	С	Сцяпана
11	29	Ч	Марка
12	30	П	Засіма
13	31	С	Апалонія
14	**1**	**Н**	**Вялікдзень**
15	2	П	*Вялікдзень*
16	3	А	*Радаўніца*
17	4	С	Іосіфа
18	5	Ч	Платона
19	6	П	Мяфодзія
20	7	С	Данііла
21	**8**	**Н**	**Ірадзівона**
22	9	П	Вадзіма
23	10	А	Іанны
24	11	С	Марцініяна
25	12	Ч	Васілія
26	13	П	Арцямона
27	14	С	Марціна
28	**15**	**Н**	**Трафіма**
29	16	П	Галіны
30	17	А	Адрыяна

МАЙ

1	**18**	**С**	**Свята працы**
2	19	Ч	Трыфана
3	20	П	Гаўрыіла
4	21	С	Сакрата
5	**22**	**Н**	**Віталія**
6	23	П	Георгія
7	24	А	Саввы
8	25	С	*Прапалавенне*
9	26	Ч	Дз. Перамогі
10	27	П	Сцяпана
11	28	С	Кірылы
12	**29**	**Н**	**Мемнона**
13	30	П	Якава
14	1	А	Тамары
15	2	С	Барыса
16	3	Ч	Цімафея
17	4	П	Пелагеі
18	5	С	Ірыны
19	**6**	**Н**	**Дзіянісія**
20	7	П	Усп. зн. кр.
21	8	А	Іана Баг.
22	9	С	*Мікалая*
23	10	Ч	*Вазнясенне*
24	11	П	Кірылы
25	12	С	Германа
26	**13**	**Н**	**Аляксандра**
27	14	П	Сідара
28	15	А	Пахомія
29	16	С	Музы
30	17	Ч	Андроніка
31	18	П	Клаўдзіі

ЧЭРВЕНЬ

1	19	С	Дзень дзіцяці
2	**20**	**Н**	**Тройца**
3	21	П	Св.дух дз.
4	22	А	Васіліска
5	23	С	Еўфрасініі
6	**24**	**Ч**	**Божае Цела**
7	25	П	Ферапонта
8	26	С	Алфея
9	**27**	**Н**	**Фядоры**
10	28	П	Мікіты
11	29	А	Аляксандра
12	30	С	Рамана
13	31	Ч	Ермія
14	1	П	Валерыяна
15	2	С	Нікіфара
16	**3**	**Н**	**Юльяна**
17	4	П	Марфы
18	5	А	Ігара
19	6	С	Сасанны
20	7	Ч	Валерыі
21	8	П	*Пяценка*
22	9	С	Кірылы
23	**10**	**Н**	**Антаніны**
24	11	П	Варфалам.
25	12	А	*Ануфрыя*
26	13	С	Варлаама
27	14	Ч	Мсціслава
28	15	П	Мадэста
29	16	С	Ціхана
30	**17**	**Н**	**Мануіла**

ЛІПЕНЬ

1	18	П	Лявонція
2	19	А	Юды
3	20	С	Іны
4	21	Ч	Юльяна
5	22	П	Галакціёна
6	23	С	Германа
7	**24**	**Н**	**Іана Хр.**
8	25	П	Фяўроніі
9	26	А	Давіда
10	27	С	Іанны
11	28	Ч	Сяргея
12	29	П	*Пятра*
13	30	С	*12 апост.*
14	**1**	**Н**	**Кузьмы**
15	2	П	Ювеналія
16	3	А	Анатолія
17	4	С	Андрэя
18	5	Ч	Афанасія
19	6	П	Валянціна
20	7	С	Фамы
21	**8**	**Н**	**Пракопа**
22	**9**	**П**	**Свята Адр.**
23	10	А	Апалонія
24	11	С	Ольгі
25	12	Ч	Іларыя
26	13	П	Гаўрыіла
27	14	С	Анісіма
28	**15**	**Н**	**Уладзіміра**
29	16	П	Аляўціны
30	17	А	Марыны
31	18	С	Емяльяна

ЖНІВЕНЬ

1	19	Ч	Макрыны
2	20	П	*Ільі*
3	21	С	*Сымона*
4	**22**	**Н**	**Марыі**
5	23	П	Трафіма
6	24	А	*Барыса*
7	25	С	*Анны*
8	26	Ч	Параскевы
9	27	П	Панцеляйм.
10	28	С	Юльяна
11	**29**	**Н**	**Серафімы**
12	30	П	Валянціна
13	31	А	Юліты
14	1	С	*Маккавеяў*
15	2	Ч	Сцяпана
16	3	П	Кузьмы
17	4	С	Канстанціна
18	**5**	**Н**	**Яўсігнія**
19	6	П	*Спаса*
20	7	А	Пімена
21	8	С	Грыгорыя
22	9	Ч	Дзмітрыя
23	10	П	Рамана
24	11	С	Сасанны
25	**12**	**Н**	**Аляксандра**
26	13	П	Ірынея
27	14	А	Міхея
28	15	С	*Усп. Пр. Баг.*
29	16	Ч	Дзяміда
30	17	П	Мірона
31	18	С	Емяльяна

ВЕРАСЕНЬ

1	**19**	**Н**	**Андрэя**
2	20	П	Самуіла
3	21	А	Фадзея
4	22	С	Яўлаліі
5	23	Ч	Калініка
6	24	П	Георгія
7	25	С	Варфаламея
8	**26**	**Н**	**Наталлі**
9	27	П	Пімена
10	28	А	Анны
11	29	С	*Усячэнне*
12	30	Ч	Аляксандра
13	31	П	Генадзія
14	1	С	Сымона
15	**2**	**Н**	**Маманта**
16	3	П	Анфіма
17	4	А	Майсея
18	5	С	Елізаветы
19	6	Ч	Міхаіла
20	7	П	Сазонта
21	8	С	*Раждж. ПДМ*
22	**9**	**Н**	**Якіма**
23	10	П	Пятра
24	11	А	Германа
25	12	С	Юльяна
26	13	Ч	Карніла
27	14	П	*Уздзв. Кр. Г.*
28	15	С	Мікіты
29	**16**	**Н**	**Людмілы**
30	17	П	Веры

КАСТРЫЧНІК

1	18	А	Зофіі
2	19	С	Канстанц.
3	20	Ч	Алега
4	21	П	Мялеція
5	22	С	Іоны
6	**23**	**Н**	**Іраіды**
7	24	П	Уладзісл.
8	25	А	Сяргея
9	26	С	Іана
10	27	Ч	Марка
11	28	П	Вячаслава
12	29	С	Дз. Войск. П.
13	**30**	**Н**	**Грыгорыя**
14	1	П	*Пакроў Б. М.*
15	2	А	Анны
16	3	С	Дзяніса
17	4	Ч	Веранікі
18	5	П	Пятра
19	6	С	Фамы
20	**7**	**Н**	**Пелагеі**
21	8	П	Таісіі
22	9	А	Якава
23	10	С	Яўлампія
24	11	Ч	Зінаіды
25	12	П	Марціна
26	13	С	Веніяміна
27	**14**	**Н**	**Параскевы**
28	15	П	Яўфімія
29	16	А	Лонгіна
30	17	С	Андрэя
31	18	Ч	Лукі

ЛІСТАПАД

1	**19**	**П**	**Дз. Памёрш.**
2	20	С	Арцёма
3	**21**	**Н**	**Іларыёна**
4	22	П	*Казанск. Б.М.*
5	23	А	Ігнація
6	24	С	Арсенія
7	25	Ч	Кастр. рэв.
8	26	П	Дзмітрыя
9	27	С	Нестара
10	**28**	**Н**	**Пяценка**
11	29	П	Анастасіі
12	30	А	Маркіяна
13	31	С	Нікадзіма
14	1	Ч	Кузьмы
15	2	П	Афонія
16	3	С	Іосіфа
17	**4**	**Н**	**Нікандра**
18	5	П	Галакціёна
19	6	А	Аляксандры
20	7	С	Фядота
21	8	Ч	*Міхаіла*
22	9	П	Анісіфара
23	10	С	Радзівона
24	**11**	**Н**	**Віктара**
25	12	П	Ніла
26	13	А	Іана Залат.
27	14	С	Філіпа
28	15	Ч	Гурыя
29	16	П	Мацвея
30	17	С	Нікана

СНЕЖАНЬ

1	**18**	**Н**	**Платона**
2	19	П	Аўдзея
3	20	А	Анатолія
4	21	С	*Уводз. ПДМ*
5	22	Ч	Валяр'яна
6	23	П	*Ал-дра Н.*
7	24	С	Кацярыны
8	**25**	**Н**	**Клімента**
9	26	П	Інакенція
10	27	А	Паладзія
11	28	С	Сцяпана
12	29	Ч	Нектарыя
13	30	П	*Андрэя Перш.*
14	1	С	Навума
15	**2**	**Н**	**Авакума**
16	3	П	Сафоніі
17	4	А	*Варвары*
18	5	С	Анастасія
19	6	Ч	*Мікалая*
20	7	П	Антонія
21	8	С	Кесара
22	**9**	**Н**	**Анны**
23	10	П	Ангеліны
24	11	А	Даніілы
25	**12**	**С**	**Раждж.Хр.**
26	**13**	**Ч**	**Яўгенія**
27	14	П	Апалонія
28	15	С	Паўла
29	**16**	**Н**	**Феафаніі**
30	17	П	Ананія
31	**18**	**А**	**Зоі**